

Агуулга

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	4
1.1. ТӨСЛИЙН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ	4
1.2. ОРДЫН НӨӨЦИЙН ТООЦОО	5
1.3. ТӨСЛИЙН БАЙРШИЛ.....	6
1.4.Олборлолт	8
1.5.Ордын геологийн нөөцийн тооцоо	9
Далд уурхайн ажиллах горим	10
1.6. Ордын өнөөгийн байдал	10
1.7. Тоног төхөөрөмж.....	14
1.8. Дэд бүтэц.....	19
1.9. Баяжуулах үйлдвэрийн хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй.....	24
БҮЛЭГ 2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	34
БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГУЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ	37
ТОДОРХОЙЛОЛТ	37
БҮЛЭГ 4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	39
БҮЛЭГ 5.СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ ...	40
БҮЛЭГ 6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	42
БҮЛЭГ 7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	44
7.1 Тэрбум бум мод үнэдсэний хөтөлбөрийн хүрээнд.....	44
7.2. Булгийн эхийг хамгаалах ажлын зардал, төсөв	45
7.3. Хөв цөөрөм байгуулах	47
БҮЛЭГ 8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	48
БҮЛЭГ 9. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	48
БҮЛЭГ 10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	49
БҮЛЭГ 11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	51
БҮЛЭГ 12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	53
БҮЛЭГ 14. ТУХАЙН ЖИЛ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	56

**БҮЛЭГ 15.ТУХАЙН ЖИЛ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ..... 57**

**БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН 2024 ОНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НЭГДСЭН
ТӨСӨВ, ДҮГНЭЛТ 58**

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1. Ордын үлдэгдэл геологийн нөөц (2019 оны 01-р сарын 01-ний байдлаар)	5
Хүснэгт 2. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн мэдээлэл	6
Хүснэгт 3. I хүдрийн биетийн далд уурхайд дараах малталтуудыг нэвтэрнэ.	8
Хүснэгт 4. II хүдрийн биетийн далд уурхайд дараах малталтуудыг нэвтэрнэ.	8
Хүснэгт 5. Ордын анх батлагдсан нөөц.....	9
Хүснэгт 6. I хүдрийн биетийн далд уурхайд дараах малталтуудыг нэвтэрнэ.	11
Хүснэгт 7. II хүдрийн биетийн далд уурхайд дараах малталтуудыг нэвтэрнэ.	12
Хүснэгт 8.. Малталт нэвтрэлтийн өрөмдлөг тэсэлгээний ажлын дэлгэрэнгүй	12
Хүснэгт 9. Малталт нэвтрэлтэд зарцуулах тэсрэх материалын зарцуулалт	12
Хүснэгт 10. Хүдэр нураалтын өрөмдлөг тэсэлгээний ажлын тооцоо	13
Хүснэгт 11. 2022 онд хэрэглэх тэсрэх материалын зарцуулалт.....	14
Хүснэгт 12. YТ-28 маркийн гар өрмийн техникийн үзүүлэлт	14
Хүснэгт 13. УВО-0.8 маркийн тэргэнцрийн техникийн тодорхойлолт	15
Хүснэгт 14. JTP-1.2x1.2P маркийн өргөх төхөөрөмж	16
Хүснэгт 15. Далд уурхайн зүтгүүр АРП-4.5-ын техникийн тодорхойлолт	16
Хүснэгт 16. 39WH-0.94/98 маркийн цахилгаан компрессорын техникийн тодорхойлолт	17
Хүснэгт 17. ВМЭ-6 маркийн суурин сэнсний техникийн үзүүлэлт	17
Хүснэгт 18. ЦНС-38-154 маркийн насосны техникийн тодорхойлолт	18
Хүснэгт 19. DZD-25 маркийн насосны техникийн тодорхойлолт.....	19
Хүснэгт 20. ВF-V275 маркийн дизель цахилгаан үүсгүүр	20
Хүснэгт 21. ВF-V165 маркийн дизель цахилгаан үүсгүүр	20
Хүснэгт 22. Тоо-чанарын тооцооны нэгдсэн үр дүн.....	21
Хүснэгт 23. MZG-50 маркийн чичиргээт тэжээгүүрийн техникийн үзүүлэлт	21
Хүснэгт 24. TD75-650 маркийн туузан дамжуулагчийн техникийн үзүүлэлт	22
Хүснэгт 25. Байгаль орчин, нийгэм эдийн засгийн төлөв байдлын хураангуй.....	34
Хүснэгт 26. Хөрсний эвдрэлийн байдал талбайн хэмжээнд	38
Хүснэгт 27. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	40

Хүснэгт 28. Нөхөн сэргээх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө	42
Хүснэгт 29. Мод үржүүлгийн талбай байгуулах зардал	44
Хүснэгт 30. Ажлын зардал	46
Хүснэгт 31. Хөв цөөрөм байгуулах төлөвлөгөө	47
Хүснэгт 32. Осол эрсдэлийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө	49
Хүснэгт 33. Хог хаягдлын сөрөг нөлөөллийг арилгах бууруулах, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө	51
Хүснэгт 34. Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр	53
Хүснэгт 35. Удирдлага зохион байгуулалтаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө	56
Хүснэгт 36. Нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	57
Хүснэгт 37. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нэгдсэн хүснэгт	59

Зургийн жагсаалт

Зураг 1. Төслийн талбайн ерөнхий байршил	6
Зураг 2. Төслийн талбайн засаг захиргааны харъяалал	7
Зураг 3. Төслийн талбайн орчны төлөв байдал	7
Зураг 4. I хүдрийн биетийн өнөөгийн байдлын зүсэлт зураг	11
Зураг 5. II хүдрийн биетийн өнөөгийн байдлын зүсэлт зураг	11
Зураг 6. УТ-28 маркийн гар өрмийн машин	15
Зураг 7. Тэргэнцэр УВО-0.8	15
Зураг 8. Өргөх машин JTP-1.2x1.2P	16
Зураг 9. Далд уурхайн зүтгүүр	17
Зураг 10. ЦНС-38-154 маркийн усны насос	19
Зураг 11. Цахилгаан хангамжийн схем	20
Зураг 12. Хүдрийн баяжигдах шинж чанарын судалгаа	21
Зураг 13. Бүтээгдэхүүний овоолго	23
Зураг 15. Хамгаалах булгийн талбай, эргэлтийн цэг тогтоох.	45
Зураг 16. Хамгаалах булагт орох материалын хэмжээ хийцийн схем зураг.	45
Зураг 17. Хун орж гарах хаалга, мэдээллийн самбар, бэхэлгээ	46

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. ТӨСЛИЙН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Төслийн нэр:	“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах төсөл”	
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр: Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ: Регистрийн дугаар :	“Хунт-Өгөөж” ХХКомпани 1811004053 2166631	
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг:	Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 6-р хороо, Бага тойруу 24, Монреимпекс оффисс, 304 тоот Харилцах утас: 9902192, 99117550	
Ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дугаар:	MV-016689	
Үзүүлэлтүүд	Тодорхойлолтууд	
Аж ахуйн нэгжийн нэр	"Хунт Өгөөж" ХХК	
Улсын бүртгэлийн дугаар	1811004053	
Уурхайн нэр	Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны далд уурхай	
Ордын нэр ба тусгай зөвшөөрлийн дугаар	Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны орд MV-016689	
Анх батлагдсан геологийн нөөц	B=120.94 мян.тн /56.13%/ C=72.69 мян.тн /56.68%/	
Үлдэгдэл нөөц /2019.01.01-ний байдлаар/	B=70.12 мян.тн /51.09%/ C=68.03 мян.тн /56.6%/	
Далд уурхайн хүрэн дэх геологийн нөөц	Хүдэр B+C=136.73 мян.тн	Эрдэс (CaF2) B+C=73.47 мян.тн
Олборлолтын үеийн хаягдал	14.9 %	
Олборлолтын үеийн бохирдол	11.25 %	
Үйлдвэрлэлийн нөөц	Хүдэр B+C=129.5 мян.тн	Эрдэс (CaF2) B+C=62.6 мян.тн
Ашиглах арга ба хугацаа	Далд уурхайн аргаар 4 жил	
Ашиглалтын систем	Хүдэр хоршоолон нураах	
Уурхайн хүчин чадал	40.0 мян.тн хүдэр	
Бүтээгдэхүүн гаргалт	I жил: ФК-92-3412тн, ФК-75-4265тн, ФР-30 - 8445тн II жил: ФК-92-6995тн, ФК-75-8744тн, ФР-30-17313тн III жил: ФК-92-5742тн, ФК-75-7657тн, ФР-30-22396 тн IV жил: ФК-92-5876тн, ФК-75-5877тн, ФР-30-24682тн	
Далд уурхайн үндсэн үзүүлэлт:		
Босоо амны хөндлөн огтлолын талбай	$S_x=9.1\text{ м}^2$ $S_r=7.1\text{ м}^2$	
Хэвтээ малталтын хөндлөн огтлолын талбай	$S=6.5\text{ м}^2$	
Үндсэн малталт нэвтрэлтийн урт	Уртааш метр 1165 м	
Бэлтгэл малталт нэвтрэлтийн урт	Уртааш метр 1115 м	
Жилийн хүдэр олборлолт	40000 тн хүдэр	
Далд уурхайн үндсэн тоног төхөөрөмжүүд	ҮТ-28 маркийн өрмийн машин JTP маркийн өргөх төхөөрөмж Z-17AW маркийн ачигч машин УВО-0.8 маркийн тэргэнцэр ЦНС-38-154 маркийн насос Вентилятор, ВМЭ-6 /суурин/ Вентилятор, ВОЭ-5 /зөөврийн/ 39WH-0.94/98 маркийн компрессор	
Цахилгаан хангамж	Дизель станц	
Засвар үйлчилгээ	Засвар механикийн цех	

Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Далд уурхай
		Нийт дүн /4 жил/
Төслийн нийт хөрөнгө оруулалт	сая.төг	2570.36
Үүнээс анхны хөрөнгө оруулалт	сая.төг	1433.56
Хүдэр олборлолт	мян.тн	129.50
Бүтээгдэхүүн гаргалт /ФК-92/	мян.тн	22.03
Бүтээгдэхүүн гаргалт /ФК-75/	мян.тн	26.54
Бүтээгдэхүүн гаргалт /ФР-30/	мян.тн	72.84
Бүтээгдэхүүн борлуулах үнэ, /ФК-92/	мян.төг/тн	588.14
Бүтээгдэхүүн борлуулах үнэ, /ФК-75/	мян.төг/тн	479.46
Бүтээгдэхүүн борлуулах үнэ, /ФР-30/	мян.төг/тн	78.0
Нийт борлуулалтын орлого	тэрбум.төг	31.41
1 тн хүдэр олборлолтын үйлдвэрлэлийн өөрийн өртөг	мян.төг/тн	193.39
1 тн баяжмал үйлдвэрлэх бүрэн өөрийн өртөг	мян.төг/тн	515.64
Татварын өмнөх ашиг	тэрбум.төг	6.36
Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татвар	сая.төг	636.18
Цэвэр ашиг	тэрбум.төг	5.73
Төслийн шалгуур үзүүлэлтүүд		
Хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хугацаа	жил	1.83
Төслийн цэвэр өнөөгийн үнэ цэнэ NPV 10%	тэрбум.төг	2.74
Өгөөжийн дотоод норм - (IRR)	%	56.38%
Уурхайн ажиллагсадын тоо /дунджаар/	хүн	63
1 ажилтны сарын дундаж цалин	мян.төг	1574.10
Улсын төсөвт төлөх татвар төлбөр	тэрбум.төг	5.55
Орон нутгийн төсөвт төлөх татвар төлбөр	тэрбум.төг	1.25
Татвар, төлбөрийн борлуулалтын орлогод эзлэх хувь	%	21.64

1.2. ОРДЫН НӨӨЦИЙН ТООЦОО

Монгол улсын эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2012 оны 09 сарын 06-ны өдрийн хурлын хуралдааны ХХ-20-05 дугаар дүгнэлтийг үндэслэн (Ордын нөөц 2011 оны 06-р дугаар сарын 01-ний байдлаарх) Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордын 1 ба 2 хүдрийн биетийн хэмжээнд дунджаар 56.33 %-ийн СаF2-ийн дундаж агуулгатай нийт В+С зэргээр 193637.17 тн хүдэрт 109080.86 тн хайлуур жонш агуулагдаж байна. Тооцооны дүнд В зэргээр тогтоогдсон 56.13 %-ийн дундаж агуулгатай 120937.7 тн хүдэр дэх 67877.54 тн хайлуур жонш, С зэргээр тогтоогдсон 56.68 %-ийн дундаж агуулгатай 72699.47 тн хүдэр дэх 41203.32 тн хайлуур жоншны нөөц агуулагдаж буй орд байгааг судалгааны ажлын үр дүнг үндэслэн дараах байдлаар тодорхойлсон байна.

Хүснэгт 1. Ордын үлдэгдэл геологийн нөөц (2019 оны 01-р сарын 01-ний байдлаар)

Нөөцийн хэсэглэлийн дугаар	Дундаж		Жинхэнэ талбай	Хэсэглэлийн н эзлэхүүн	Хүдрийн хувийн жин	Хүдрийн нөөц,	СаF2 -ын нөөц,
	Зузаан	Агуулга					
м		>/о	м2	м3	тн/м3	тн	Тн
I хүдрийн биет							
I-B-1	1.91	56.94	3100	5924.46	2.8	16588.48	9445.64
I-C-2	1.74	60.55	6130.88	10674.95	2.8	29889.87	18098.51
Дүн 1			9230.88	16599.41		46478.83	27544.15
II хүдрийн биет							
II-B-1	1.75	49.27	10935.16	19118.30	2.8	53531.25	26376.48
II-C-2	1.	53.	7631.10	13634.2	2.8	38175.85	20429.77

	79	51		3			
Дүн 2			18566.26	32752.5 4		91707.10	46806.25
В зэрэглэлээр	1. 78	51. 09	14035.16	25042.7 6	2.8	70119.73	35822.12
С зэрэглэлээр	1. 75	56.6	13761.98	24309.1 8	2.8	68065.72	38528.28
Нийт В+С	1. 76	53.8	27797.14	49351.9 5	2.8	138185.45	74350.4

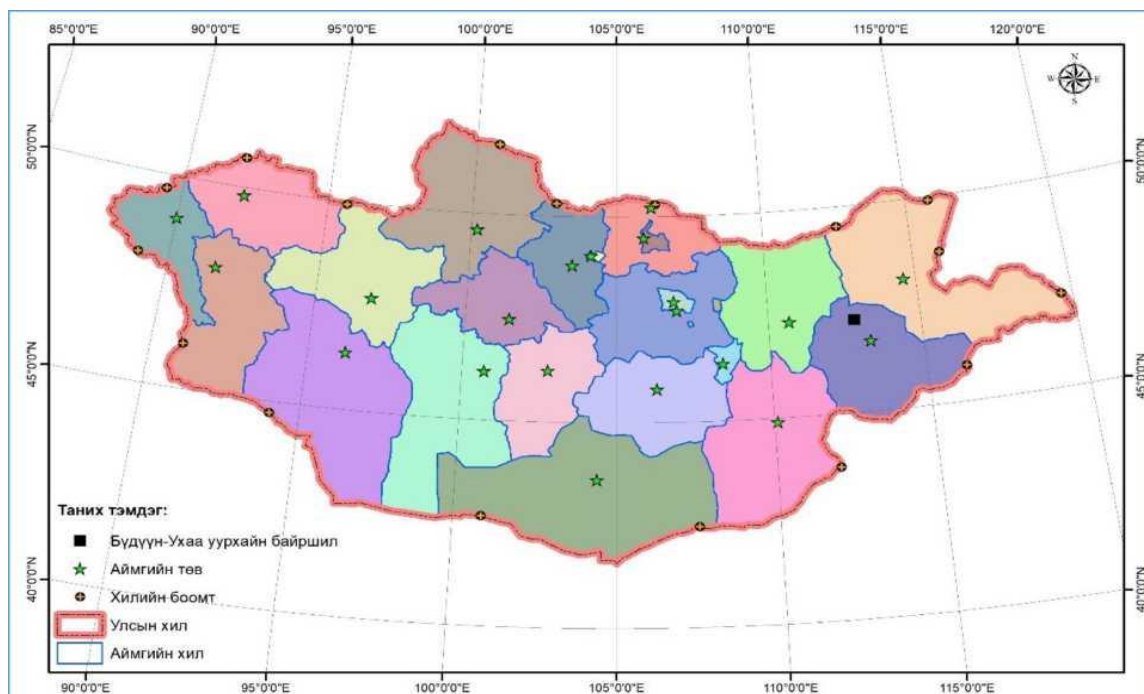
1.3. ТӨСЛИЙН БАЙРШИЛ

“Хунт-Өгөөж” ХХК-ийн “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл” нь Сүхбаатар аймгийн Мөнх-Хаан сумын нутагт орших бөгөөд сумын төвөөс зүүн хойд зүгт 80 км, Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 530 км, Сүхбаатар аймгийн төвөөс баруун хойд зүгт 82 км зайд байрлаж байна.

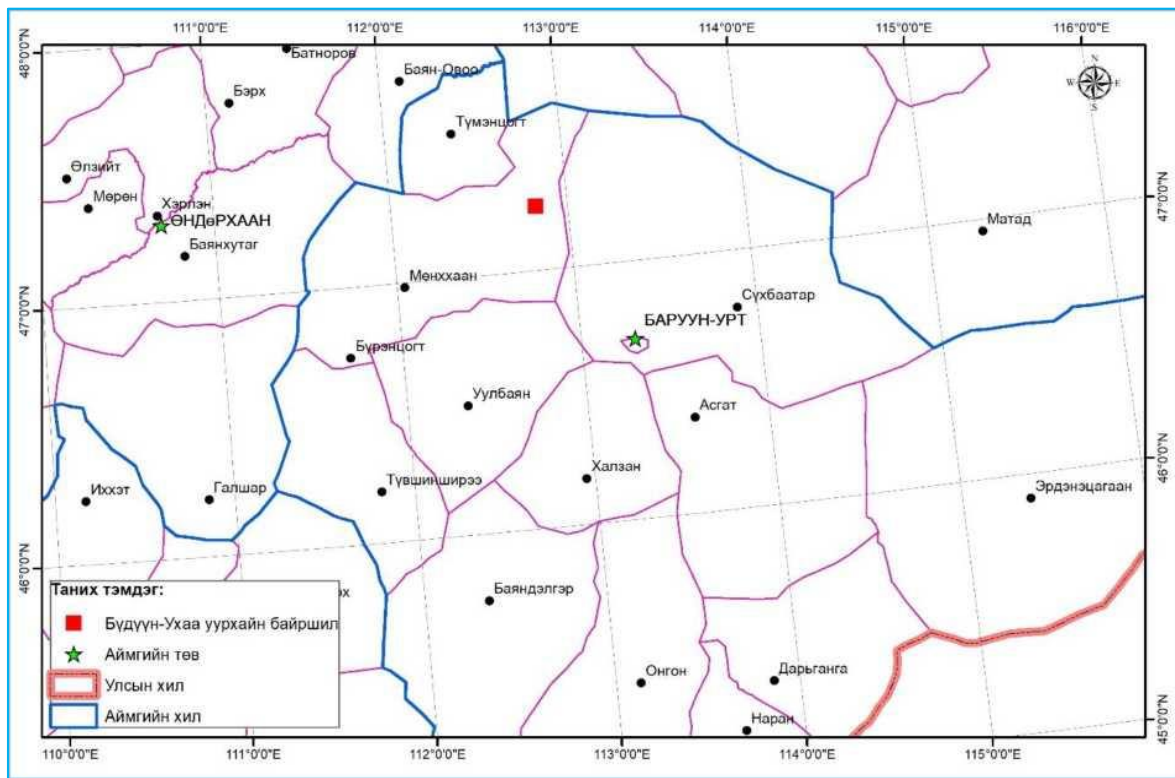
Хүснэгт 2. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн мэдээлэл

Тусгай зөвшөөрөл №	Олгогдсон (он-сар-өдөр)	Хугацаа (жил)	Цэгийн дугаар	Уртраг (град, мин, сек)	Өргөрөг (град, мин, сек)
Газрын солбилцол нь: L-49-34					
MV-016689 (337.57га)	2010-10-15	30	1	112° 49' 57.14"	47° 14' 26.76"
			2	112° 48' 37.14"	47° 14' 26.76"
			3	112° 48' 37.15"	47° 15' 31.76"
			4	112° 49' 57.15"	47° 15' 31.76"

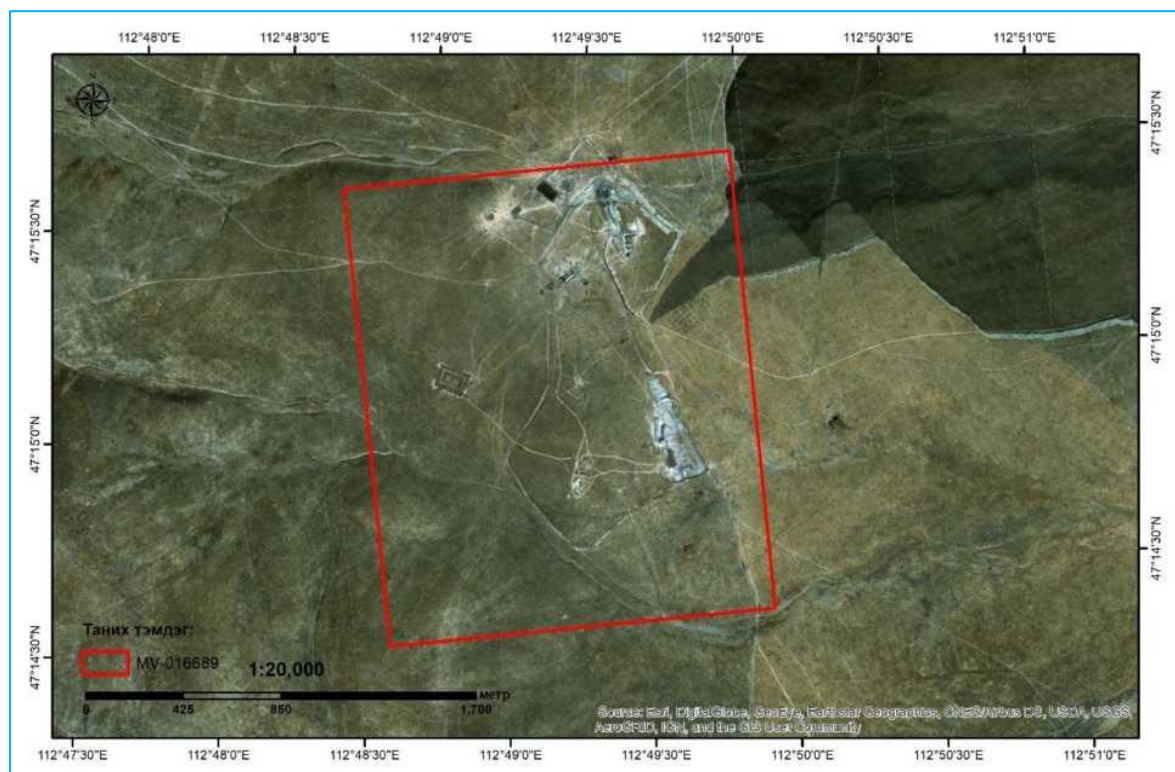
Зураг 1. Төслийн талбайн ерөнхий байршил

Зураг 2. Төслийн талбайн засаг захиргааны харъяалал

Зураг 3. Төслийн талбайн орчны төлөв байдал

Далд уурхайн үндсэн /босоо гол ам, квершлаг/ ба бэлтгэл /штрек/ малталтыг хоосон чулуулаг дундуур нэвтрэх тул ямар нэгэн нөөцийн блокт хамааруулах боломжгүй юм. Босоо гол амыг хүдрийн биетийн хэвтээ талд газрын гадарга дээрх хүдрийн биетийн гаршаас 25 м зайд хоосон чулуулаг дундуур нэвтэрнэ. Харин тээврийн штрекийг ашиглалтын түвшин бүрт хүдрийн биетийн хэвтээ контактаас 5 м зайд хүдрийн биеттэй параллелиар хоосон чулуулаг дундуур нэвтэрнэ. Харин квершлаг малталтыг босоо гол амнаас тээврийн штрек малталтад перпиндикуляраар хоосон чулуулаг дундуур нэвтэрнэ. Малталтаас гарах хоосон чулуулгийн хэмжээ:

- Босоо гол амыг $S=9.1 \text{ м}^2$ хөндлөн огтлолын талбайтайгаар нийт 300 м малталт нэвтэрнэ.
 $V=s*l=9.1*300=2730 \text{ м}^3$
- Квершлаг малталтыг $S=6.5 \text{ м}^2$ хөндлөн огтлолын талбайтайгаар нийт 430 м малталт нэвтэрнэ.
 $V=s*l=6.5*430=2795 \text{ м}^3$
- Штрек малталтыг $S=6.5 \text{ м}^2$ хөндлөн огтлолын талбайтайгаар нийт 410 м малталт нэвтэрнэ.
 $V=s*l=6.5*410=2665 \text{ м}^3$
- Орт малталтыг $S=6.5 \text{ м}^2$ хөндлөн огтлолын талбайтайгаар нийт 50 м малталт нэвтэрнэ.
 $V=s*l=6.5*50=325 \text{ м}^3$

Малталт нэвтрэлтийн ажлаас нийт $2730+2795+2665+325=8515 \text{ м}^3$ хөрс гарна.

1.4.Олборлолт

“Хунт Өгөөж” ХХК нь 2024 онд I ба II хүдрийн биетийн далд уурхайн 3 ба 4-р түвшингүүдэд малталт нэвтрэлт, хүдэр олборлолтын үйл ажиллагаа явуулахаар төлөвлөж байна.

Хүснэгт 3.I хүдрийн биетийн далд уурхайд дараах малталтуудыг нэвтэрнэ.

№	Малталтууд	Хөндлөн огтлолын талбай, м^2	Малталтын урт, м
1	Босоо гол ам №1	9.1	20
2	Агааржуулалтын босоо гол ам №2	9.1	113
3	Квершлаг	6.5	200
4	Штрек	6.5	230

Хүснэгт 4.II хүдрийн биетийн далд уурхайд дараах малталтуудыг нэвтэрнэ.

№	Малталтууд	Хөндлөн огтлолын талбай, м^2	Малталтын урт, м
1	Босоо гол ам №2	9.1	43
2	Агааржуулалтын босоо гол ам №2	9.1	124
3	Квершлаг	6.5	200
4	Штрек	6.5	180

I хүдрийн биетийн далд уурхайгаас 23.12 мян.тн хүдэр, II хүдрийн биетийн далд уурхайгаас 14.47 мян.тн хүдэр олборлоно.

Баяжуулалт: Уурхайгаас олборлосон хүдрээ гар аргаар ялгалт явуулна. 2024 онд 37.60 мян.тн хүдэр олборлон гар аргаар ялгалт хийж ФК-92 маркийн бүхэллэг баяжмал 7.519 мян.тн, ФК-75 маркийн бүхэллэг баяжмал 9.023 мян.тн, бага агуулгатай хүдэр 17.670 мян.тн-ыг ялган авна.

Эдийн засаг: 2024 онд уурхайд 56-н ажилтан ажиллана. ФК-92 ба ФК-75 маркийн баяжмалыг БНХАУ-д борлуулах бол бага агуулгатай хүдрийг дотооддоо баяжуулах үйлдвэрт борлуулна. 2024

онд нийт 14474.36 сая.төг-ийн борлуулалт хийж 10501.60 сая.төг-ийн зардал гарган ажиллана.

1.5.Ордын геологийн нөөцийн тооцоо

Бүдүүн-Ухаа нэртэй хайлуур жоншны ордын 1 ба 2 хүдрийн биетийн хэмжээнд дунджаар 56.33 % -ийн CaF_2 -ийн дундаж агуулгатай нийт В+С зэргээр 193637.17 тн хүдэрт 109080.86 тн хайлуур жонш агуулагдаж байна. Тооцооны дүнд В зэргээр тогтоогдсон 56.13 %-ийн дундаж агуулгатай 120937.7 тн хүдэр дэх 67877.54 тн хайлуур жонш, С зэргээр тогтоогдсон 56.68 %-ийн дундаж агуулгатай 72699.47 тн хүдэр дэх 41203.32 тн хайлуур жоншны нөөц агуулагдаж буй орд байгааг судалгааны ажлын үр дүнг үндэслэн дараах байдлаар тодорхойлсон байна.

Хүснэгт 5. Ордын анх батлагдсан нөөц

Нөөцийн хэсэглэлийн дугаар	Дундаж		Жинхэнэ талбай м ²	Хэсэглэлийн эзлэхүүн м ³	Хүдрийн хувийн жин тн/м ³	Хүдрийн нөөц тн	CaF ₂ -ын нөөц тн
	Зузаан	Агуулга					
	м	%					
I хүдрийн биет							
I-B-1	1.80	61.57	13385.45	24073.73	2.8	67406.45	41501.06
I-C-2	1.70	60.17	7237.38	12329.86	2.8	34523.62	20773.55
Дүн 1			20622.83	36403.60		101930.07	62274.61
II хүдрийн биет							
II-B-1	1.75	49.27	10935.16	19118.30	2.8	53531.25	26376.48
II-C-2	1.79	53.51	7631.10	13634.23	2.8	38175.85	20429.77
Дүн 2			18566.26	32752.54		91707.10	46806.25
В зэрэглэлээр	1.78	56.13	24320.61	43192.04	2.8	120937.70	67877.54
С зэрэглэлээр	1.75	56.68	14868.48	25964.10	2.8	72699.47	41203.32
Нийт В+С	1.76	56.33	39189.09	69156.13	2.8	193637.17	109080.86

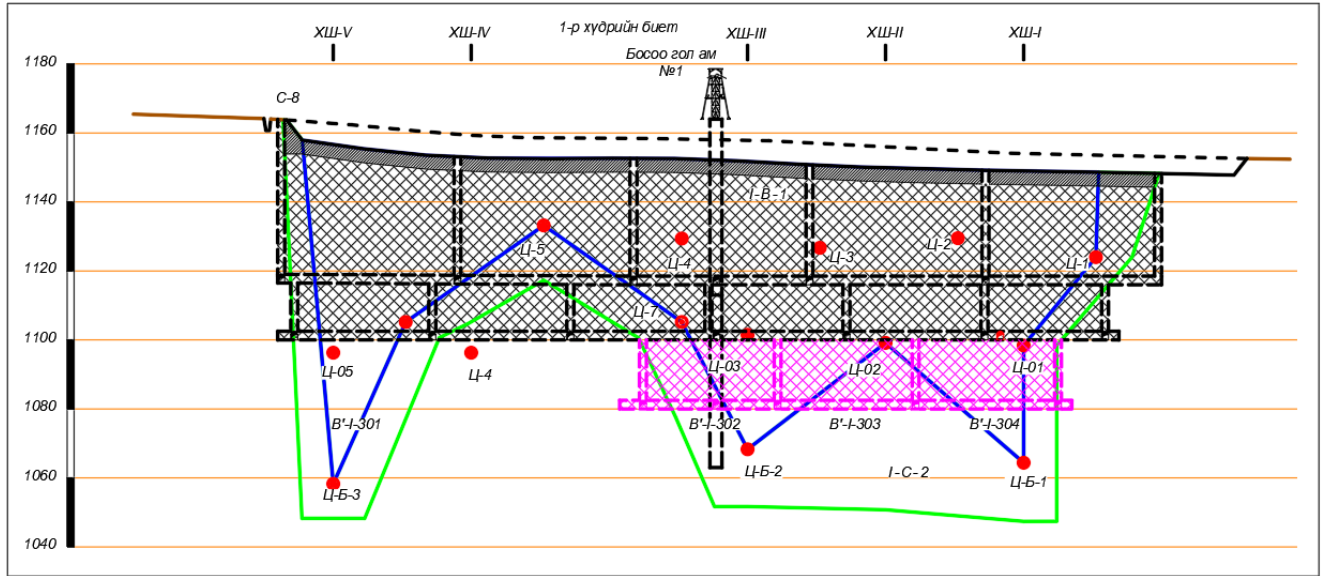
Далд уурхайн ажиллах горим

- Жилийн нийт хоног 365 хоног
- Үндэсний баяр, ёслолын хоног 14 хоног
- Засвар үйлчилгээ, бусад 51 хоног
- Уурхайн жилд ажиллавал зохих хоног 300 хоног
- Хоногт ажиллах ээлжийн тоо 3 ээлж
- Нэг ээлжийн үргэлжлэх хугацаа 7 цаг тус тус байна.

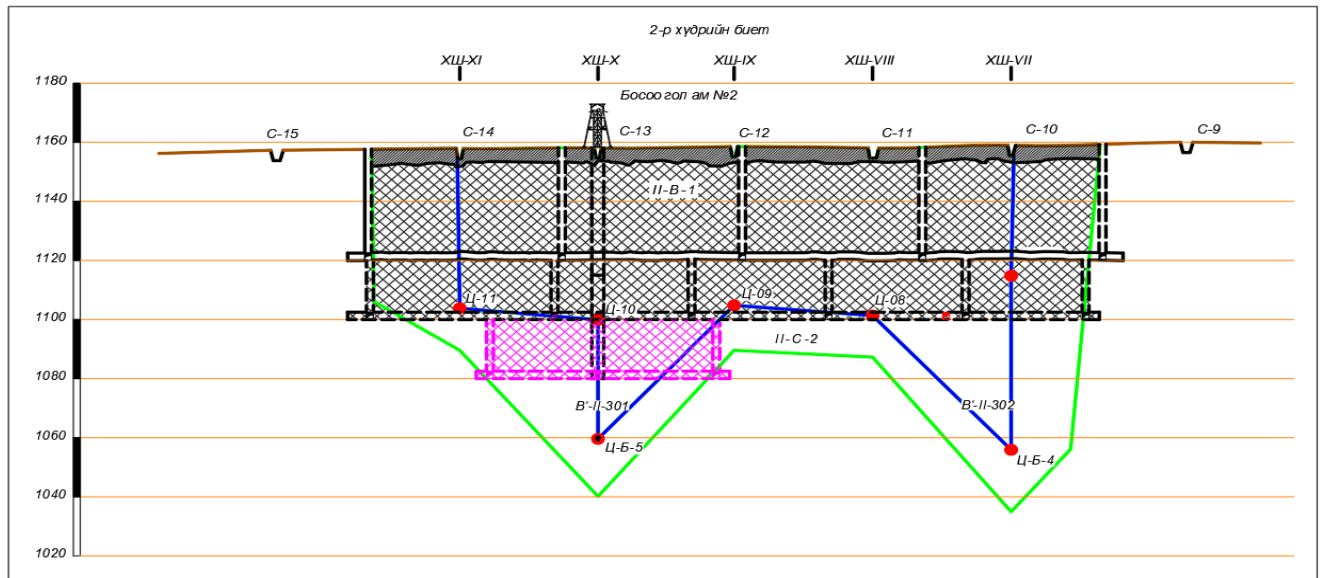
1.6. Ордын өнөөгийн байдал

Тус ордын I хүдрийн биетийг ашиглах далд уурхайн босоо гол ам №1-ийг хүдрийн биетийн хэвтээ талд буюу баруун талд газрын гадаргуугийн 1162 м-ийн түвшингийн Х=5235249.3557 Y=638112.6101 солбицлоос 1151 м-ийн түвшин хүртэл 2013-2022 онд нэвтэрсэн. Босоо гол амны 1116 м-ийн түвшингээс хүдрийн биетэд пердиндикуляр 52 м урттай квершлаг малталт, квершлаг малталтаас хүдрийн биетийн суналын дагуу хэвтээ талд нь 256 м урт штрек малталтууд нэвтэрсэн. 2022 босоо гол амны 1100 м-ийн түвшингээс хүдрийн биетэд пердиндикуляр 59 м урттай квершлаг малталт, квершлаг малталтаас хүдрийн биетийн суналын дагуу хэвтээ талд нь 243 м урт штрек малталтууд нэвтэрсэн. Штрек малталтаас хүдрийн биетийн уналын дагуу восстающий малталтуудыг газрын гадаргууд гарцтайгаар 6 ширхэг нийт 238 м малталт нэвтэрсэн. 2023 онд 1080 м-ийн түвшинд 65 м квершлаг, 130 м штрек, 20 м орт, 70 м восстающий малталтуудыг нэвтэрсэн. Тус ордын II хүдрийн биетийг ашиглах далд уурхайн босоо гол ам №2-г хүдрийн биетийн хэвтээ талд буюу баруун талд газрын гадаргуугийн 1158 м-ийн түвшингийн 1080 м-ийн түвшин хүртэл нийт 78 м гүн малталтыг 2013-2022 онд нэвтэрсэн. Босоо гол ам №2-ын 1120 м-ийн түвшингээс II хүдрийн биетэд перпиндикуляр 45 м урттай квершлаг малталт, квершлаг малталтаас хүдрийн биетийн хэвтээ талд суналын дагууд нь 226 м урт штрек малталтыг 2019-2021 онд нэвтэрсэн. Босоо гол ам №2-ын 1100 м-ийн түвшингээс II хүдрийн биетэд перпиндикуляр 52 м урттай квершлаг малталт, квершлаг малталтаас хүдрийн биетийн хэвтээ талд суналын дагууд нь 221 м урт штрек малталтыг 2022 онд нэвтэрсэн. 2024 онд 1080 м-ийн түвшинд 70 м квершлаг, 70 м штрек, 10 м орт, 40 м восстающий малталтуудыг нэвтэрсэн.

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

Зураг 4. I хүдрийн биетийн өнөөгийн байдлын зүсэлт зураг

Зураг 5. II хүдрийн биетийн өнөөгийн байдлын зүсэлт зураг

Цаашдын ашиглалт

“Хунт Өгөөж” ХХК нь 2024 онд I ба II хүдрийн биетийн далд уурхайн 3 ба 4-р түвшингүүдэд малталт нэвтрэлт, хүдэр олборлолтын үйл ажиллагаа явуулахаар төлөвлөж байна.

Хүснэгт 6I хүдрийн биетийн далд уурхайд дараах малталтуудыг нэвтэрнэ.

№	Малгалтууд	Хөндлөн огтлолын талбай, М ²	Малгалтын урт, М
1	Босоо гол ам №1	9.1	20
2	Агааржуулалтын босоо гол ам №2	9.1	113

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

3	Квершлаг	6.5	200
4	Штрек	6.5	230

Хүснэгт 7. II хүдрийн биетийн далд уурхайд дараах малталтуудыг нэвтэрнэ.

№	Малталтууд	Хөндлөн огтлолын талбай, м ²	Малталтын урт, м
1	Босоо гол ам №2	9.1	43
2	Агааржуулалтын босоо гол ам №2	9.1	124
3	Квершлаг	6.5	200
4	Штрек	6.5	180

I хүдрийн биетийн далд уурхайгаас 23.12 мян.тн хүдэр, II хүдрийн биетийн далд уурхайгаас 14.47 мян.тн хүдэр олборлоно.

Хүснэгт 8.. Малталт нэвтрэлтийн өрөмдлөг тээсэлгээний ажлын дэлгэрэнгүй

№	Үзүүлэлтүүд	Босоо гол ам	Квершлаг	Тээврийн штрек	Орт
1	Малталтын хөндлөн огтлолын талбай, м ²	9.1	6.5	6.5	6.5
2	Тэсрэх бодисын хувийн зарцуулалт, кг/м ³	2.37	2.77	2.77	2.77
3	Нийт шпурын тоо, шир	26	23	23	23
4	Үүнээс	Цөмлөх	4	4	4
5		Нураах	8	6	6
6		Хэв засах	14	13	13
7	Шпурын гүн, м	Цөмлөх	8	8	8
8		Нураах	14.4	10.8	10.8
9		Хэв засах	25.2	23.4	23.4
10		Нийт	47.6	42.2	42.2
11	Цэнэгийн жин, кг	Цөмлөх	6	6	6
12		Нураах	9.6	7.2	7.2
13		Хэв засах	16.8	15.6	15.6
14	Түгжээсний урт, м	Цөмлөх	2	2	2
15		Нураах	4.8	3.6	3.6
16		Хэв засах	8.4	7.8	7.8
17	Тэсрэх бодисын зарцуулалт, кг/цикл	32.4	28.8	28.8	28.8
18	Нураах уулын цулын хэмжээ, м ³	13.7	10.4	10.4	10.4
19	1м шпурт ногдох уулын цулын хэмжээ, м/м ³	3.5	4.1	4.1	4.1
20	1 м ³ уулын цулд ноогдох өрөмдлөгийн хэмжээ, м ³ /м	0.3	0.2	0.2	0.2
21	Нийт уулын ажлын хэмжээ, м	300	430	410	50
22	Нэг мөчлөг дэх мөргөцгийн ахилтын хэмжээ, м	1.5	1.6	1.6	1.6
23	Мөчлөгийн нийт тоо, удаа	200	269	256	31
24	Тэсрэх бодисын нийт зарцуулалт, тн	6.48	7.75	7.37	0.89

Хүснэгт 9. Малталт нэвтрэлтэд зарцуулах тэсрэх материалын зарцуулалт

№	Үзүүлэлтүүд	Босоо гол ам	Квершлаг	Тээврийн штрек	Орт	Үндсэн малталт нэвтрэлт	Бэлтгэл малталт нэвтрэлт	Нийт
1	Нийт өрөмдлөгийн урт, мян.м	9.52	11.35	10.80	1.31	20.87	12.11	32.98

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

2	Нийт тэсрэх бодисын зарцуулалт, тн	6.48	7.75	7.37	0.89	14.23	8.27	22.49
3	Нонель систем, шир	5200	6187	5888	713	11387	6601	17988
4	Цахилгаан тэслүүр /ЭД/, шир	1000	1345	1280	155	2345	1435	3780
5	Цочир дамжуулах шижим /ДША/, м	2000	2690	2560	310	4690	2870	7560
6	Бялт тэслүүр /КД/, шир	5200	6187	5888	713	11387	6601	17988
7	Гал дамжуулах шижим, м	26000	30935	29440	3565	56935	33005	89940
8	Малталт нэвтрэлтээс гарах хөрс, мян.м ³	2.730	2.795	2.665	0.325	5.525	2.990	8.515

Хүдэр нураалтын ажлын технологи: Мөргөцөгт шпур өрөмдөх ажлыг 2-4 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр гар перфератораар ӨТА-ын паспортын дагуу хийж гүйцэтгэнэ. Мөргөцөгт шпур өрөмдөж дууссаны дараа ээлжийн мастерын зөвшөөрлийн дагуу тэсрэх материалыг авч мөргөцгийг цэнэглэж бусад мөргөцгөөс хүмүүсийг гаргаж тэсэлгээний ажлыг явуулна.

Тэсэлгээний ажлын дараа уурхайн ээлжийн мастер, тухайн ээлжийн ахлагчийн хамт агааржуулалтын байдлыг шалгаж ачилтын орт малталтаас хүдрийг ачигч машинаар тэргэнцэрт ачиж ашиглалтын системийн дагуу блок дахь сийрэгжсэн хүдрийг суулгаж дараагийн ээлжийг мөргөцөгт шпур өрөмдөх ажлыг гүйцэтгэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ. Энэ дарааллаар хүдэр нураалтын ажлын цикл үргэлжилнэ.

Хүснэгт 10. Хүдэр нураалтын өрөмдлөг тэсэлгээний ажлын тооцоо

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Тоон утга
1	Нураах хүдрийн үеийн өргөн, м	м	1.8
2	Нураах үеийн дундаж өргөн	м	1.8
3	Нураах үеийн хөндлөн огтлолын талбай	м ²	3.24
4	Шпурын диаметр	мм	42
5	Шпурын тоо	ш	12
6	1 шпурын урт	м	1.8
7	Өрөмдлөгийн нийт урт	м	21.6
8	Нэг шпур дэх цэнэгийн урт	м	1.2
9	Нийт цэнэгийн урт	м	14.4
10	Нэг удаагийн тэсэлгээнд орох ТБ-ын зарцуулалт	кг	14.4
11	Шпур ашиглалтын коэф	-	0.94
12	ТБ-ын хувийн зарцуулалт	кг/м ³	2.61
13	Нэг цикл дэх мөргөцгийн ахилт	м	1.7
14	Нэг циклээс гарах уулын цулын хэмжээ	м ³	5.5
15	1м ³ уулын цулд оногдох шпурын урт	м	3.92
16	1м шпурээс гарах уулын цул	м ³	0.26
Нийт ордын хэмжээнд			
17	Нийт уулын ажлын хэмжээ	мян.м ³	13.43
18	Мөчлөгийн нийт тоо	удаа	2438
19	Нийт шпур өрөмдөх хэмжээ	мян.м	52.66
20	Нийт ТБ-ын зарцуулалт	тн	35.11
21	Нонель систем	шир	29256

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

22	Цахилгаан тэслүүр /ЭД/	шир	12190
23	Цочир дамжуулах шижим /ДША/	м	24380
24	Бялт тэслүүр /КД/	шир	29256
25	Гал дамжуулах шижим	м	146280

Хүснэгт 11. 2022 онд хэрэглэх тэсрэх материалын зарцуулалт

№	Үзүүлэлтүүд	Малгалт нэвтрэлт	Хүдэр нураалт	Нийт
1	Нийт өрөмдлөгийн урт, мян.м	32.98	52.66	85.64
2	Нийт тэсрэх бодисын зарцуулалт, тн	22.49	35.11	57.60
3	Нонель систем, шир	17988	29256	47244
4	Цахилгаан тэслүүр /ЭД/, шир	3780	12190	15970
5	Цочир дамжуулах шижим /ДША/, м	7560	24380	31940
6	Бялт тэслүүр /КД/, шир	17988	29256	47244
7	Гал дамжуулах шижим, м	89940	146280	236220
8	Малгалт нэвтрэлтээс гарах хоосон чулуулаг, мян.м ³	8.52		8.52

1.7. Тоног төхөөрөмж

Хүснэгт 12. УТ-28 маркийн гар өрмийн техникийн үзүүлэлт

№	Техникийн үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ
1	Штангны диаметр	мм	22
2	Өрмийн хошууны диаметр	мм	42
3	Бүлүүрийн явалт	мм	40
4	Шпурын гүн	м	3 хүртэл
5	Цохилтын энерги	Ж	50
6	Эргэлтийн момент	Н*м	20
7	Хийн зарцуулалт	м ³ /мин	3.3
8	Хийн даралт	МПа	0.35-0.63
9	Хийн хоолойн дотоод диаметр	мм	19
10	Усны хоолойн дотоод диаметр	мм	13
11	Усны зарцуулалт	л	3.0-4.8
12	Жин	кг	24

Зураг 6. YT-28 маркийн гар өрмийн машин

Хүснэгт 13. УВО-0.8 маркийн тэргэнцрийн техникийн тодорхойлолт

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Тоон утга	
1	Тэвшний багтаамж	м ³	0.8	
2	Даац	тн	3.1	
3	Овор хэмжээ	Өргөн	мм	980
4		Урт	мм	1800
5		Өндөр	мм	1450
6	Дугуй хоорондын зай	мм	600	
7	Дугуйн диаметр	мм	300	
8	Жин	кг	170	

Зураг 7. Тэргэнцэр УВО-0.8

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

Хүснэгт 14. JTP-1.2x1.2P маркийн өргөх төхөөрөмж

№	Үзүүлэлтүүд	Тоон утга
1	Өргөлтийн өндөр, м	168
2	Дамрын тоо	1
3	Дамрын диаметр, мм	1200
4	Дамрын өргөн, мм	1200
5	Канатны диаметр, мм	20
6	Дамарт ороох канатны хэмжээ, м	200
7	Хурд, м/с	1.45-1.93
8	Цахилгаан хөдөлгүүрийн чадал, кВт	35
9	Цахилгаан хөдөлгүүрийн эргэлт, эрг/мин	740-980
10	Статик татах хүч, кН	30
11	Өргөх машины урт, өргөн, өндөр, мм	3478x2680x1700
12	Масс, кг	8590

Зураг 8. Өргөх машин JTP-1.2x1.2P

Хүснэгт 15. Далд уурхайн зүтгүүр АРП-4.5-ын техникийн тодорхойлолт

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Тоон утга
1	Жин	тн	4.5
2	Татах хүчдэл	кН	45
3	Дугуй хоорондын зай	мм	600
4	Хөдөлгүүр:	Төрөл	ЭДР-7
		Тоо	2
		Чадал	кВт
		Хүчдэл	В
5	Зүтгэх хүч	кН	7
	Хөдөлгөөний хурд	км/цаг	6.4
6	Батарейны төрөл		ТНЖШ, PzS
7	Батарейны цахилгаан багтаамж	квт.цаг	36-76
8	Овор хэмжээ, мм	Өргөн	1000

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

		Урт	3300
		Өндөр	1300
9	Шаардлагатай тоо		2

Зураг 9. Далд уурхайн зүтгүүр

Хүснэгт 16. 39WH-0.94/98 маркийн цахилгаан компрессорын техникийн тодорхойлолт

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	 <p>1-р зураг. 39WH-0.94/98 маркийн компрессор</p>
1	Хүчин чадал	м ³ /мин	9.8	
2	Шахсан хийн даралт	МПа	0.94	
3	Цахилгаан хөдөлгүүрийн чадал	кВт	15	
4	Хүчдэл	В	380	
5	Ажлын дугуйн эргэлтийн давтамж	эрг/мин	2925	
6	Оврын хэмжээ: Урт	м	1070	
			Өргөн	
7	Жин	кг	760	
			610	

Хүснэгт 17. ВМЭ-6 маркийн суурин сэнсний техникийн үзүүлэлт

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	ВМЭ-6
1	Өгөлт	м ³ /сек	7
2	Даралт	Па	2500
3	Статистик АҮК	%	68
4	Ажлын дугуйны диаметр	мм	630
5	Ажлын дугуйны эргэлтийн давтамж	мин ⁻¹	980
6	Сэнсний масс	кг	420

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

7	урт	мм	1500	
8	өргөн	мм	975	
9	өндөр	мм	750	
10	Хүчдэл	В	380	
11	Цахилгаан хөдөлгүүрийн чадал	кВт	25	

2-р зураг. ВМЭ-6 суурин сэнс

1-р хүснэгт. ВОЭ-5 маркийн зөөврийн сэнсний техникийн үзүүлэлт

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	ВОЭ-5	
1	Өгөлт	м ³ /сек	3.15	
2	Даралт	Па	1700	
3	Статистик АҮК	%	63	
4	Ажлын дугуйны диаметр	мм	500	
5	Ажлын дугуйны эргэлтийн давтамж	мин ⁻¹	1500	
6	Сэнсний масс	кг	150	
7	Хүчдэл	В	380/220	
8	Цахилгаан хөдөлгүүрийн чадал	кВт	7.5	

3-р зураг. ВОЭ-5 маркийн зөөврийн сэнс

Хүснэгт 18. ЦНС-38-154 маркийн насосны техникийн тодорхойлолт

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	
1	Бүтээл	м ³ /цаг	37	
2	Түрлэг	м	154	
3	Чадал	кВт	30	
4	Овор хэмжээ	мм		
	Урт			1890
	Өргөн			440
	Өндөр		610	
5	Жин	кг	568	

Зураг 10. ЦНС-38-154 маркийн усны насос

Хүснэгт 19. DZD-25 маркийн насосны техникийн тодорхойлолт

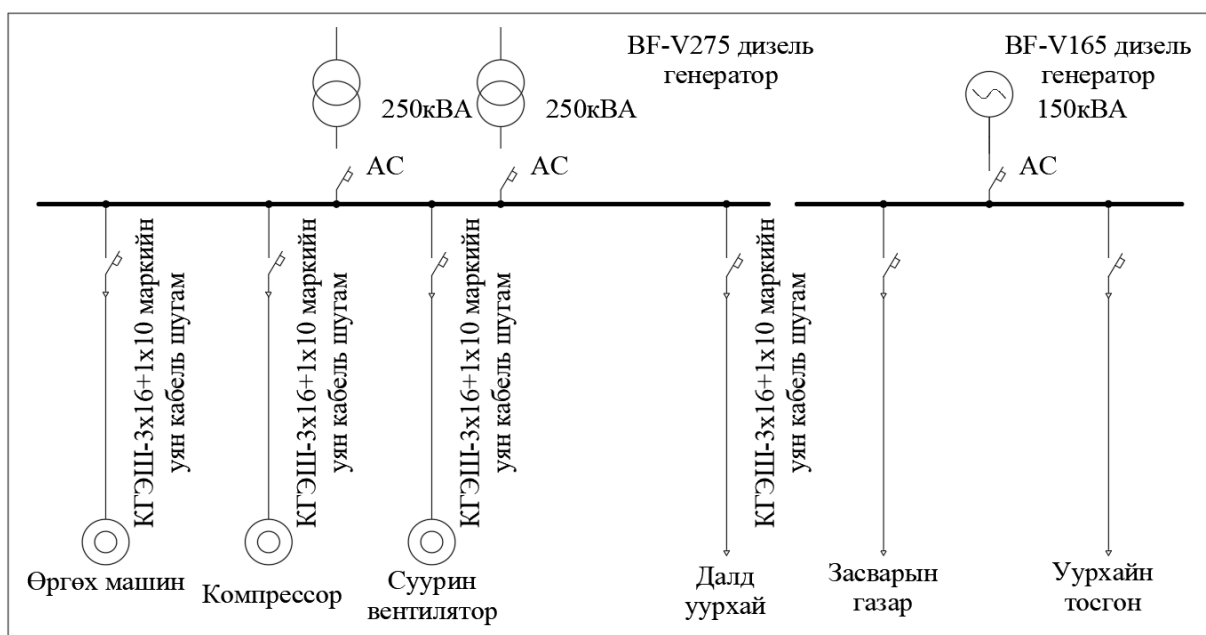
№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ
1	Бүтээл	м ³ /цаг	5.7
2	Түрлэг	м	29
3	Чадал	кВт	1.5
4	Овор хэмжээ	мм	400
	Урт		250
	Өргөн		200
	Өндөр		200
5	Жин	кг	20

1.8. Дэд бүтэц

Уурхайн цахилгаан хангамж

Уурхай болон ажилчдын тосгоны цахилгаан хэрэглэгчдийг дизель цахилгаан үүсгүүрээс эрчим хүчээр хангана.

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

Зураг 11.Цахилгаан хангамжийн схем

Хүснэгт 20. BF-V275 маркийн дизель цахилгаан үүсгүүр

№	Төрөл	BF-C350	
1	Хүчин чадал	кВт	260
2		кВа	325
3	Овор хэмжээ	мм	3100x1150x1730
4	Жин	кг	2420
5	Түлшний зарцуулалт	(100%) л/цаг	52.1
6		(75%) л/цаг	38.2
7		(50%) л/цаг	23.5
8	Моторын эргэлт	эрг/мин	1500
9	Хүчдэл	V	380/220
10	Давтамж	Гц	50
11	Ажиллах тоо	ширхэг	2

4-р зураг. BF-V275 маркийн дизель цахилгаан үүсгүүр

Хүснэгт 21. BF-V165 маркийн дизель цахилгаан үүсгүүр

№	Төрөл	BF-V165	
1	Хүчин чадал	кВт	120
2		кВа	150
3	Овор хэмжээ	мм	2400x920x1550
4	Жин	кг	1760
5	Түлшний зарцуулалт	(100%) л/цаг	32.1
6		(75%) л/цаг	24.1
7		(50%) л/цаг	17.1
8	Моторын эргэлт	эрг/мин	1500

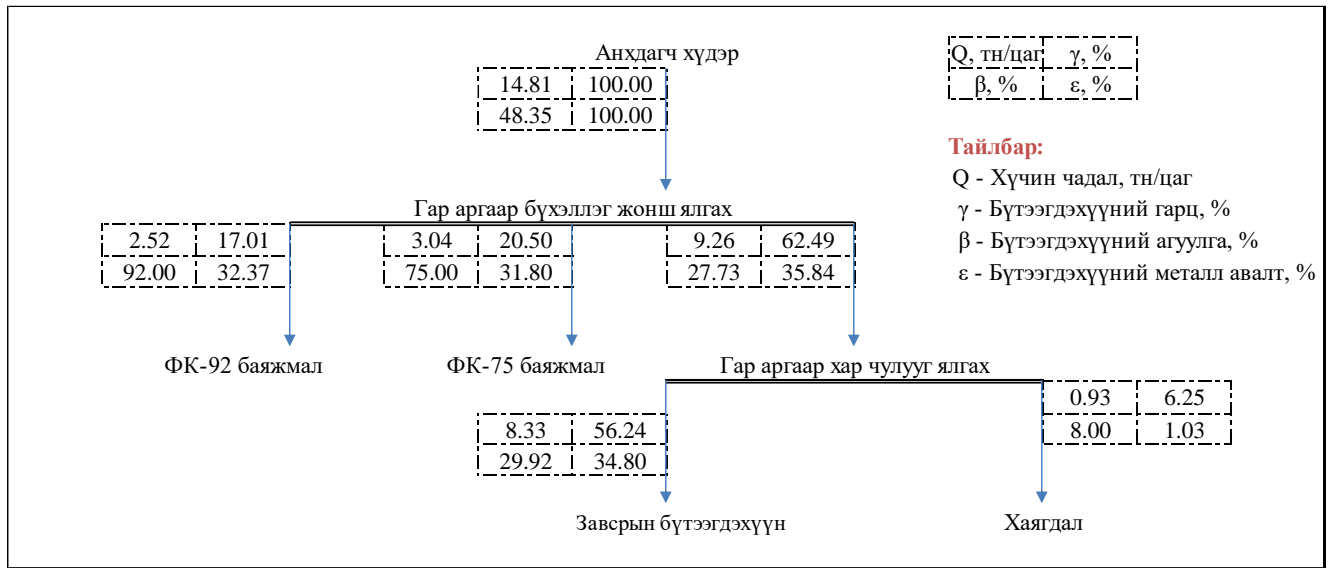
**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

9	Хүчдэл	V	380/220
10	Давтамж	Гц	50
11	Ажиллах тоо	ширхэг	1

5-р зураг. BF-V165 маркийн дизель цахилгаан үүсгүүр

Зураг 12.Хүдрийн баяжигдах шинж чанарын судалгаа

Тайлбар:

Q - Хүчин чадал, тн/цаг

γ - Бүтээгдэхүүний гарц, %

β - Бүтээгдэхүүний агуулга, %

ε - Бүтээгдэхүүний металл авалт, %

Хүснэгт 22. Тоо-чанарын тооцооны нэгдсэн үр дүн

Хүснэгт 23. MZG-50 маркийн чичиргээт тэжээгүүрийн техникийн үзүүлэлт

№	Үндсэн үзүүлэлтүүд	Тоон утга
1	Тоног төхөөрөмжийн марк	MZG-70
2	Урт, мм	1800
3	Өргөн, мм	700
4	Тэжээх ширхэглэлийн хэмжээ, мм	0-400
5	Суурилуулах өнцөг, град	5-15
6	Хөтлөх голын хурд, эрг/мин	960
7	Хүчин чадал, тн/цаг	<50
8	Цахилгаан зарцуулалт, кВт	3
9	Хэрэглэгдэх тоо, ширхэг	1

6-р зураг. MZG-50 маркийн чичиргээт тэжээгүүр

2-р хүснэгт. Бутлуурын техникийн үзүүлэлт

№	Үндсэн үзүүлэлтүүд	Тоон утга
---	--------------------	-----------

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

1	Тоног төхөөрөмжийн марк	PE400*600	
2	Хүдэр орох амсрын хэмжээ, мм	400*600	
3	Хамгийн том ширхэглэлийн хэмжээ, мм	400	
4	Хүчин чадал, тн/цаг	10-35	
5	Гарах амсарын хэмжээ, мм	400-100	
6	Цахилгаан зарцуулалт, кВт	30	
7	Нийт жин, тн	6.5	
8	Хэрэглэгдэх тоо, шир	1	

7-р зураг. PE400*600 маркийн Бутлуур

Хүснэгт 24. TD75-650 маркийн туузан дамжуулагчийн техникийн үзүүлэлт

№	Үндсэн үзүүлэлтүүд	Тоон утга	
1	Тоног төхөөрөмжийн марк	TD75-650	
2	Туузны өргөн, мм	650	
3	Тээвэрлэх хурд, м/с	0.8-2.5	
4	Налуугийн өнцөг, град	10-20	
5	Тээвэрлэх зай, м	2-240	
6	Хөтлөх хүрдний диаметр, мм	630	
7	Хамгийн том ширхэглэлийн хэмжээ, мм	150	
8	Хүчин чадал, м ³ /цаг	10-50	
9	Цахилгаан зарцуулалт, кВт	5.5	

8-р зураг. TD75-650 маркийн туузан дамжуулагч

Далд уурхайн үндсэн /босоо гол ам, квершлаг/ ба бэлтгэл /штрек/ малталтыг хоосон чулуулаг дундуур нэвтрэх тул ямар нэгэн нөөцийн блокт хамааруулах боломжгүй юм. Босоо гол амыг хүдрийн биетийн хэвтээ талд газрын гадарга дээрх хүдрийн биетийн гаршаас 25 м зайд хоосон чулуулаг дундуур нэвтэрнэ. Харин тээврийн штрекийг ашиглалтын түвшин бүрт хүдрийн биетийн хэвтээ контактаас 5 м зайд хүдрийн биеттэй параллелиар хоосон чулуулаг дундуур нэвтэрнэ. Харин квершлаг малталтыг босоо гол амнаас тээврийн штрек малталтад перпиндикуляраар хоосон чулуулаг дундуур нэвтэрнэ. Малталтаас гарах хоосон чулуулгийн хэмжээ:

- Босоо гол амыг $S=9.1 \text{ м}^2$ хөндлөн огтлолын талбайтайгаар нийт 300 м малталт нэвтэрнэ. $V=s*l=9.1*300=2730 \text{ м}^3$
- Квершлаг малталтыг $S=6.5 \text{ м}^2$ хөндлөн огтлолын талбайтайгаар нийт 430 м малталт нэвтэрнэ. $V=s*l=6.5*430=2795 \text{ м}^3$
- Штрек малталтыг $S=6.5 \text{ м}^2$ хөндлөн огтлолын талбайтайгаар нийт 410 м малталт нэвтэрнэ. $V=s*l=6.5*410=2665 \text{ м}^3$

- Орт малталтыг $S=6.5 \text{ м}^2$ хөндлөн огтлолын талбайтайгаар нийт 50 м малталт нэвтэрнэ. $V=s*l=6.5*50=325 \text{ м}^3$

Малталт нэвтрэлтийн ажлаас нийт $2730+2795+2665+325=8515 \text{ м}^3$ хөрс гарна.

Баяжуулалт: Уурхайгаас олборлосон хүдрээ гар аргаар ялгалт явуулна. 2024 онд 37.60 мян.тн хүдэр олборлон гар аргаар ялгалт хийж ФК-92 маркийн бүхэллэг баяжмал 7.519 мян.тн, ФК-75 маркийн бүхэллэг баяжмал 9.023 мян.тн, бага агуулгатай хүдэр 17.670 мян.тн-ыг ялган авна.

Зураг 13. Бүтээгдэхүүний овоолго

Уурхайгаас олборлосон хүдрийг гар аргаар ялган баяжуулах ба баяжмалыг овоолго үүсгэн хурааж 7 хоног болгон ачилт хийлгэнэ. Энэхүү баяжмалын түр овоолго нь 1-2 м-ийн өндөртэй ойролцоогоор $100-150 \text{ м}^2$ талбайд байршина.

1.9. Баяжуулах үйлдвэрийн хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй

Баяжуулах үйлдвэрийн хөдөлмөрийн аюулгүй байдал гэдэг нь хөдөлмөрийн явцад хүмүүсийн эрүүл мэндийг хэвээр хадгалах, хөдөлмөрийн чадварыг бууруулахгүй байх, аюулгүй ажиллах нөхцөлийг хангахад чиглэсэн хууль тогтоомж, техник тоног төхөөрөмж, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн арга хэмжээний нэгдсэн систем юм. Хөдөлмөр хамгааллын бүх нэр томьёо, ойлголтыг стандартаар тодорхойлж өгнө.

Хөдөлмөрийн хуулинд заасны дагуу бүх үйлдвэр, албан газар, байгууллага, хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн нөхцөлийг бий болгох үүрэгтэй. Ажилчид, албан хаагчдын аюулгүй ажиллагааны арга техник, үйлдвэрийн газрын ариун цэвэр, гал түймрийг эсэргүүцэх арга техникт зааварчлан сургаж, аюулгүй ажиллагааны арга техникийн шаардлагыг ажилчин бүр биелүүлж байгаа эсэхэд тогтмол хяналт тавихыг хөдөлмөрийн хуулийн дагуу үйлдвэрийн захиргаа хариуцна.

Үйлдвэрлэлийн явцад тоног төхөөрөмжийн үзүүлэх нөлөө

Үйлдвэрлэлийн явцад биеийн эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх тоног төхөөрөмжид бутлуур, чичиргээт шигшүүр, хуурай сепаратор, туузан дамжуулагч, тээврийн машин зэрэг орно.

Бутлах, шигших төхөөрөмжийн аюулгүй ажиллагаа:

Хацарт бутлуур, чичиргээт шигшүүрийн ажлын явцад их хэмжээний чимээ шуугиан үүснэ. Ийм учраас бутлалтын цехийг баяжуулах үйлдвэрийн барилгын тусгаарлагдсан хэсэгт байрлуулна. Тоосжилттой тэмцэхийн тулд тоос үүсэх хэсгүүдийг битүүмжлэн тусгаарлаж тоос сорогч системтэй холбох, нойтон цэвэрлэгээ хийх зэрэг арга хэмжээг авна.

Туузан конвейерийн аюулгүй ажиллагаа:

Туузан конвейерийн системд технологийн горимын дагуу том ширхэглэлтэй чулуу ба металл зүйлсийг цэвэрлэх төхөөрөмж, дагуу цууралт үүсэх, буцаж эргэх, хазгай гүйлт, халтиргаа үүсгэх, хэт их ачаалал, ховилоос мултрах, тууз тасрах зэрэг аваарын үед автоматаар зогсоох төхөөрөмж ба анхааруулах дохио суурилуулна.

Туузан конвейер байрлуулсан галерейн өндөр 2.0м-ээс доошгүй байвал зохино. Галерей дахь үйлчилгээний зайн нэг туузан конвейертай галерейд туузан конвейерийн нэг талд 0.7м нөгөө талд гол шугамын туузан конвейерт 0.7м бусад туузан конвейеруудад 0.4м-ээс доошгүй хэмжээтэйгээр тогтооно.

Туузан конвейерийн гинж шүдэт болон бусад дамжуулга, залгагч муфт залагч залагдагч бул, татах станцын ачаа, шижим зэрэг хөдөлгөөнт бие ангийг хааж хүн осолдохоос хамгаална. Хаалт хамгаалалтын бүтэц нь тосолгоо хийх, холхивчийн халалтыг шалгах

ажиллагааг хаалт авахгүйгээр гүйцэтгэх боломжтойгоор байрлуулсан байна. Туузан конвейерийн залагч, залагдагч булыг битүү эсвэл торон хаалтаар хаана.

Үйлдвэрийн байр тасалгааны гэрэлтүүлэг:

Баяжуулах үйлдвэрийн цехүүд, ажлын байр болон дэвсгэр талбайг зөв гэрэлтүүлэх нь аюулгүй ажиллахад чухал ач холбогдолтой. Ажлын байр, шатны хонгил, гэрэлтүүлэг эрүүл ахуйн норм хэмжээнд хүрээгүйгээс осол аваар гарах эх сурвалж болдог учир ялангуяа шөнийн ээлжид гэрэлтүүлгийг норм хэмжээнд байлгах арга хэмжээг авч ажиллана. Үйлдвэрлэл үйлчилгээний үндсэн ба туслах байрны өрөө, тасалгааны гэрэлтүүлэг улсын стандартын шаардлага хангасан байна. Гэрэлтүүлэг нь байгалийн ба зохиомол хэлбэртэй байна.

Гэрэлтүүлэг нь ажлын байрны талбарт жигд тусгалттай, гялбалт үүсгэхгүй байх нөхцөлийг хангасан байх ба гэрэлтүүлгийн үүсгүүрийг тогтмол хугацаанд цэвэрлэж байна. Байгалийн гэрэл үүсгэгч нь нар бөгөөд гэрэлтүүлгийн хүч нь жилийн улирал агаар мандал дахь үүл, атмосферийн бохирдолт зэрэг олон хүчин зүйлээс шалтгаалдаг тул ажлын байранд байгалийн гэрэлтүүлгийн коэффициент 1.5 %-иас багагүй байлгана.

Тоног төхөөрөмжийн эвдрэл гэмтэл гарах үед авах арга хэмжээ

Баяжуулах үйлдвэрийн тоног төхөөрөмжүүдэд автомат хяналтын систем суурилуулсан. Анхдагч хүдрийн туузан конвейерт PLC автомат хориглолын систем тохируулсан болохоор тоног төхөөрөмж осол аваар гарах үед автоматаар зогсоно.

Үйлдвэрийн тоног төхөөрөмжүүдэд автомат унтраалга ашиглан эвдрэл гэмтэл гарсан үед хөдөлгүүрийг яаралтай зогсооно.

Баяжуулах үйлдвэрийн батлах дамжуулах төвлөрсөн хяналтын өрөө байршуулж, цехэд камер суурилуулан үйлдвэрлэлийн дамжлага явцыг хянана. Осол аваарын үед авах түргэн тусламж ба шуурхай арга хэмжээ. Үйлдвэрлэлийн явцад гарч болзошгүй осол аваар, хордлогын үед яаралтай түргэн тусламж авч хүмүүсийг түргэн хугацаанд нүүлгэн шилжүүлнэ.

Хөдөлмөр хамгааллын тусгай алба бүрдүүлж осол аваарын үед шуурхай тусламж үзүүлэх аргачлалыг буй болгох.

А.Баяжуулах үйлдвэрийн аюулгүй ажиллагаа: ХАБЭА-ын талаар дараах ажлуудыг хэрэгжүүлнэ. Үйлдвэрийн аюулгүй ажиллагааны нэгдсэн дүрмийн холбогдох заалтуудыг хэрэгжүүлнэ. ХАБЭА-ын талаар мөрдөх журам боловсруулж хэрэгжүүлнэ. Үйлдвэрийн хэмжээнд технологийн бүх процессуудыг паспортжуулж хэрэгжилтийг хангана. ХАБЭА-ын

ерөнхий зааварчилгаа, ажлын байр бүрийн холбогдол бүхий зааварчилгаагаар хангана. Галын аюултай тэмцэх бүх талын мэдлэг, дадлага эзэмшүүлэх, тухайн ажлын байрны зааварчилгаа гаргана. Шатах тослох материалын хадгалалт байршлыг мөрдөгдөж буй журмын дагуу хангана. Барилга объектууд галын аюулгүй байдлыг сахих нормативын дагуу байрлуулна. Цахилгаан станц (дизель) бусад хэрэглэгчдийн газардуулгыг зохих тооцооны үндсэн дээр хийнэ.

Хүдэр баяжуулах үйлдвэрийн аюулгүй ажиллагаа хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааны дүрэм заавруудыг үйлдвэрийн шинэ технологи, тоног төхөөрөмжтэй уялдуулан шинэчлэн боловсруулж мөрдүүлнэ. Ажлын байрны нөхцөлийн үнэлгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэнэ. Мэргэжлээс шалтгаалах диспансертай гэрээ хийж, ажиллагсдыг улиралд нэг удаа эрүүл мэндийн үзлэгт оруулна. Ажиллагсдын хөдөлмөрийн чадварыг хэвийн хадгалахын тулд амралтын ВАХТ–н системийг нэвтрүүлнэ. ХАБЭА сургалтыг батлагдсан хөтөлбөрийн дагуу явуулна. Ажлын байрны нөхцөлийг сайжруулах чиглэлээр хийх ажлын тусгай төлөвлөгөө гаргаж хэрэгжүүлнэ. Химийн бодисыг зохих хууль дүрмийн дагуу байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл багатайгаар ашиглана. Шатах, тослох материалын агуулахыг зөв оновчтой газар байршуулж галын аюулгүй байдлыг хангана. Үйлдвэрийн барилгын зарим хэсгүүдэд аюулгүй ажиллагаа, ариун цэвэр эрүүл ахуйн стандартын шаардлагуудыг хангана. Хөдөлмөрийн хэвийн бус нөхцөлөөс хамгаалах урьдчилан сэргийлэхийн тулд ажилчдыг хувцас хамгаалах хэрэгслээр хангана.

Б. Баяжуулах үйлдвэрийн хөдөлмөрийн аюулгүй байдал: Хөдөлмөрийн явцад хүмүүсийн эрүүл мэндийг хэвээр хадгалах, хөдөлмөрийн чадварыг бууруулахгүй байх, аюулгүй ажиллах нөхцөлийг хангахад чиглэсэн хууль тогтоомж, техник тоног төхөөрөмж ариун цэвэр, эрүүл ахуйн арга хэмжээний нэгдсэн систем юм.

Хөдөлмөр хамгааллын бүх нэр томъёог стандартаар тодорхойлж өгдөг. Аюулгүй ажиллагаа гэдэг нь үйлдвэрийн аюулгүй ба хортой хүчин зүйлүүд нөлөөлөхөөргүй хөдөлмөрийн нөхцөл юм. Үйлдвэрийн аюултай хүчин зүйлүүд ажилтны эрүүл мэндэд нөлөөлснөөр гэмтэл учруулах буюу эрүүл мэнд гэнэт муудахад хүргэнэ. Хортой хүчин зүйлүүдэд ажилтны эрүүл мэндэд муугаар нөлөөлөх бүх хүчин зүйлс багтана. Баяжуулах үйлдвэрт ажилд орж байгаа ажилтан албан хаагч бүр эмнэлгийн урьдчилсан үзлэг хийлгэсэн байх шаардлагатай. Мөн ажиллагсад тогтоосон хугацааны дотор эмнэлгийн үзлэгт орж байх ёстой. Ажилд шинээр орж буй ажилчид урьд нь баяжуулах фабрикт ажиллаж байсан эсвэл дотроо нэг мэргэжлээс нөгөө мэргэжлийн ажилд шилжиж буй бол ажилчид тогтоосон программын дагуу үйлдвэрлэлд ажиллуулахаас хоёр хоногийн өмнө аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааны сургалтад хамрагдаж үйлдвэрийн ерөнхий инженер буюу түүний орлогчоор удирдуулсан комисст шалгалт өгнө.

Ажиллагсад хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүйн техник, үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй болон галын аюулгүйн дүрэм, норм зааврын шаардлагыг чанд мөрдүүлэх, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлийн өвчнүүдээс урьдчилан сэргийлэх мэдлэг олгох сургалтад хамрагдсан байх ёстой.

Соронзон ялгагч ажиллаж байхад соронзон систем руу соронзон шинж чанар бүхий эд зүйлийг ойртуулахыг хориглоно. Цахилгаан соронзон ялгагчийг зогсоохдоо соронзон системийн ороомгоос хүчдэлийг заавал салгана. Хүдрийг хуурайгаар соронзон ба цахилгаан соронзонгоор баяжуулах үед уг соронзон ялгагч нь тоос барих системтэй хоолойгоор холбогдсон битүү бүрхүүлтэй байна. Тоос цуглуулах систем ажиллаагүй буюу гэмтэлтэй үед ялгагчийг ажиллуулахыг хориглоно.

Ялгагч ажиллаж байхад түүний ажиллагаа, ховилын байдлыг хянах, сэтгэх нээлхийнүүд хаалттай байна. Тэжээгчийн ховилоос гараараа зомгол, элдэв зүйлс авахыг хориглоно. Ялгагчийг туузын байрлал, материал татах зай түүний доор янз бүрийн юм хавчуулж тохируулахыг хориглоно.

В. Галын аюулгүй ажиллагаа: Баяжуулах үйлдвэрийг барих буюу тоноглохдоо амархан галд автах ба шатамхай бодис агуулсан цехүүдийг барилгын норм ба дүрмийн галын аюулгүй ангиллыг баримтална. Үйлдвэрлэлийн байр байгууламж, гал эсэргүүцэх тоног төхөөрөмжүүд нь “Үйлдвэрийн газрын галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх үлгэрчилсэн дүрэм”-ийг баримталсан байна. Үйлдвэр нь өөрийн хийгээд ойр орчны сууринуудын гал командтай телефон харилцаатай байна.

Д. Үйлдвэрийн дуу шуугиан. доргион: Шуугиан түүнтэй тэмцэх өндөр, нам, чанга, сул, үелзэл, хүчээрээ адилгүй хослолыг шуугиан гэх ба хүчтэй шуугиан нь хүний сонсголын эрхтэн, мэдрэлийн системд нөлөөлж анхаарал сулруулах буюу дуут дохиог хүлээн авахад хүндрэл учруулах зэргээр бие организмд физиологийн болон сэтгэл санааны үйл ажиллагаанд өөрчлөлт оруулдаг. Шуугианыг дараах аргаар бууруулна.

- Үүсгэгчийн шуугианыг бууруулах
- Дуу шингээх ба тусгаарлах хэрэгсэл ашиглан шуугианы тархалтыг хязгаарлах.

Дуу шуугиан нь ажиллагсдын бие махбодод шууд ба шууд бусаар нөлөөлнө. Доргион нь хүний мэдрэл, зүрх, судасны систем, тулгуур, хөдөлгөөний цогцост хортойгоор нөлөөлнө.

Доргионоос урьдчилан сэргийлэхдээ:

Доргион хэмжээс зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн агрегаттай ажлын байранд доргионыг зөвшөөрөгдөх хэмжээнд хүртэл бууруулах зөөллүүр тавьж өгнө. Хурдан эргэлттэй машины эргэлдэгч хэсгүүдийг маш нарийн тохируулах.

Барилгын хийц хэсгүүд (багана, тулгуур г.м) –ийг машины суурьтай холбож болохгүй.

Ё. Үйлдвэрийн эрүүл ахуй: Ажилд шинээр орж байгаа хүмүүс нь эрүүл мэндийн урьдчилсан үзлэгт орж магадлагаа гаргуулсан байна. Нийт ажиллагсдыг эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан эрх бүхий байгууллагаас баталсан журмын дагуу эмнэлгийн салбар байгуулан эмч, сувилагчийг орон тоогоор батлан ажиллуулж эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлнэ.

Ажиллагсдад эрүүл ахуйн шаардлага хангасан ажлын хувцас хамгаалах хэрэгслээр хангаж, хэрэглээнд нь хяналт тавина. Ажлын байрнаас 300 м-с ихгүй зайд хувцас солих, эд зүйлс тавих, толь, хогийн сав зэрэг ахуйн хэрэгцээтэй тоног хэрэгслээр тоноглогдсон цэвэр агаараар байнга сэлгэгдэж байх ахуйн байраар хангана.

Далд уурхайн хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй

Босоо малталтаар ачаа болон хүн тээвэрлэх аюулгүй ажиллагаа: Босоо гол амаар ажилтан оруулах, гаргах ажлыг клетээр гүйцэтгэнэ. Босоо малталтыг нэвтрэх үед ажилтнуудыг оруулж гаргахдаа хөнөгөөр зөөвөрлөж болно. Ажилтан оруулах ба гаргахад зориулсан клеть нь ган татлага тасрах тохиолдолд зөөлөн тоормосолж тогтооход зориулсан хэрэгсэл байна. Босоо гол амны дохиочин ба машинч нь ойлгомжгүй дохио бүрийг "ЗОГС" гэсэн дохиотой адилтган үзэх ёстой. Ойлгомжгүй дохионы шалтгааныг машинч нь телефон утсаар буюу шууд харилцах утсаар биечлэн ярьж тодруулсны дараа ажлаа үргэлжлүүлэн гүйцэтгэхийг зөвшөөрнө.

Өргөх төхөөрөмж бүрийг босоо гол амны дохиочноос дээд дохиочинд дээд дохиочноос машинчид дохио өгөх хэрэгслээр тоноглох тэрчлэн босоо гол амны үзлэгийн үед хэрэглэх завсрын дохиотой байна.

Галын аюулгүй ажиллагаа: Далд уурхайд утаа мэдрэгдэх, ил гал гаргах, шатамхай материал уурших, ноцох түүнчлэн уурхайн агаарын найрлага дахь нүүрстөрөгчийн хийн агуулга өөрчлөгдөх, зөвшөөрөгдсөн хэмжээнээс давах үзэгдлийг далд уурхайн гал түймэр гэж үздэг. Далд уурхайд цахилгааны дотоод сүлжээнээс хамаарч гал түймэр гарах магадлал өндөр байдаг. Галын аюулгүй байдлыг хангах, дотоод дүрмийг сахих, гал унтраах тоног төхөөрөмжийг хэвийн ажиллагаатай байлгах, тэдгээрийг ажиллагсдад ашиглуулж сургах хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааны гурван шатны үзлэг, сургалтад хамруулах шаардлагатай. Үүнд:

1. Ээлж, бригадад
2. Байгууллагын доторх нэгж, хэсгүүдэд
3. Байгууллагыг бүхэлд нь

Галын аюулгүй ажиллагааны болон эрүүл ахуйн тодорхой нөхцөлд баталгаажууагүй эсвэл журмын дагуу үйлдвэрлээгүй шинэ бодис, материалыг үйлдвэрлэлийн тоног төхөөрөмжийн хийцэд хэрэглэхийг хориглоно. Далд уурхай ба үйлдвэрийн машин, тоног төхөөрөмж нь хэвийн ажиллагаагаа алдах үед анхааруулах дохио өгөх, аваар гарах, аюулд хүргэж болзошгүй горимоор ажиллах тохиолдолд автоматаар унтрах, хөдөлгүүр болон цахилгааны эх үүсвэрээс салгагдах хэрэгсэлтэй байна. Тоног төхөөрөмжийн ажил гүйцэтгэх хэсэг, эд ангиуд нь тэдгээрийг ажиллуулах эрчим хүчний эх үүсвэр /цахилгаан гүйдэл, шахагдсан хий гэх мэт/ тасарснаас үүсэх аюул ослоос урьдчилан хамгаалах, эрчим хүчний эх үүсвэрийг дахин залгах үед өөрөө залгагдахгүй хэрэгслээр хангагдсан байхаар тоноглогдсон байна.

Далд уурхай тоног төхөөрөмжийн аюулгүй ажиллагаанд тавих шаардлага үйлдвэрлэлийн ослоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ: Уурхайн үйл ажиллагаанд хэрэглэгдэх машин механизм, техник тоног төхөөрөмжүүд нь ажлын байр хүрээлэн байгаа орчныг бохирдуулахгүй байхын зэрэгцээгээр ХАБЭА-н шаардлага хангасан байх шаардлагатай. Үүнд:

- Техник, тоног төхөөрөмжүүд нь далд уурхайн технологийн горимд нийцсэн байх
- Техник, тоног төхөөрөмж нь тус бүрдээ ашиглалтын заавар, паспорттай байх
- Техник, тоног төхөөрөмжийн хяналт хэмжилтийн багажууд нь улсын стандарт хэмжил зүйн албаар заавал баталгаажуулагдсан байх
- Техник, тоног төхөөрөмж нь аливаа засвар үйлчилгээ хийхэд тохиромжтой байрлал нөхцөлөөр хангагдсан байх

Далд уурхайд ажиллаж байгаа техник тоног төхөөрөмжийн тасралтгүй болон осол авааргүй байдлыг хангаж байх зориулалттай дохиоллын систем ажиллаж байхын зэрэгцээ аюул ослоос хүмүүсийг урьдчилан сэргийлэх дохио өгөх зориулалттай дохиоллыг бас тоноглож өгнө.

- Машин механизмыг асаах /ажиллуулж эхлэх/ тухай дохиолол
- Ачаатай тэргэнцэр хөдөлж эхлэхийг анхааруулсан уурхайн тээврийн дохиолол
- Хүмүүст аюул учруулж болох тохиолдол үүсэх үед өгөх аваарын дохиолол

Далд уурхайд нэгдсэн журмаар заах, урьдчилан сэргийлэх, хориглох тэмдгүүдийг байрлуулна. Малталт нэвтрэх үед тохиолдож болох ослын гарч болзошгүй шалтгаанууд:

- Хана, таазнаас чулуу унах, нуранги үүсэх
- Тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслээс гэмтэх

- Тэсэлгээний ажлын дүрэм журмыг зөрчих
- Тэсэлгээний дараагаар үүсэх хорт хийнээс хордох
- Хувийн гэрэл болон хамгаалах хэрэгсэлгүй ажиллах
- Мөргөцөгт шпур өрөмдөх өрөмдлөгийн ажлыг хуурай өрөмдөх

Нурлаас урьдчилан сэргийлэх ба түүнтэй холбоотой ослоос сэргийлэх

- Малталтын хөндлөн огтлолын талбайн хэмжээ, малталт болон бэхэлгээний хэлбэр зэргийг чулуулгийн физик механик шинж чанартай нь уялдуулан тооцож сонгох
- Малталтын хана, таазнаас нурахад бэлэн болсон хөмсөгүүдийг хусаж цэвэрлэх

Тэсрэх материал тээвэрлэх, тэсэлгээний ажлын аюулгүй ажиллагаа

Тэсрэх материал хэрэгслийг тээвэрлэх

Гадаад тээвэр: Тэсрэх бодис болон тэсэлгээний хэрэгслийг зөвхөн тусгайлан тоногдсон автомашинаар тээвэрлэх ба замын хөдөлгөөний дүрмийг чанд баримтална. Тэсрэх бодис болон тэсэлгээний хэрэгслийг тээвэрлэхдээ тэсэлгээний эрхийн үнэмлэхтэй ажилтан, эсвэл тэсрэх материалтай харьцаж ажиллах эрх бүхий тэсрэх материалын агуулахын эрхлэгч, түгээгч болон бусад эрх бүхий ажилтан биечлэн хариуцах бөгөөд хамгаалалтын хүмүүс дагалдан явна. Тэсрэх бодис болон тэсэлгээний хэрэгслийг авто тээврээр тээвэрлэхдээ замын маршрут, ачилт хийх замд явах буулгах тодорхой хугацаа бүхий зөвшөөрлийг техникийн бэлэн байдлаас харгалзан үзэж мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар, цагдаагийн байгууллагад бүртгүүлнэ. Тэсрэх материалыг уурхайн дэргэд байрлах түр агуулахад буулгаж тухайн орон нутгийн цагдаагийн байгууллагад мэдэгдэж бүртгүүлнэ.

Дотоод тээвэр: Тэсрэх материалын төв агуулахаас уурхайн их ам хүртэл тусгай тоногдсон автомашинаар тээвэрлэнэ. Уурхайн их амнаас цааш тэргэнцэр болон бусад далд уурхайн тээврийн хэрэгслээр тэсэлгээний ажлын аюулгүй ажиллагааны нэгдсэн дүрэмд нийцүүлэн аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг хангаж тээвэрлэнэ. Уурхайн их амаар ажилчид орж гарч байх үед тэсрэх бодис болон тэсэлгээний хэрэгслийг тээвэрлэхийг хатуу хориглоно. Тэсрэх материалыг уурхайн их амаар ачиж, буулгах, зөөвөрлөх үед уурхайн их амны ойролцоох малталт их амны дээр байгаа байгууламжид зөвхөн тэсэлгээчин, дохиочин, тэсэлгээний материалыг ачиж буулгах ажилчин түүнийг хүргэх ажлыг хариуцсан ажилтан байна.

Тэсрэх бодистой хайрцаг, сав нь уурхайн өргөх машины /клеть/ өндрийн гуравны хоёр буюу клетний хаалга болон тэргэнцрийн хашлагаас тус тус өндөргүй байна. Тэсэлгээний хэрэгслийг тэсрэх бодисоос тусад нь тээвэрлэнэ. Далд уурхайд тэсрэх бодис болон тэсэлгээний хэрэгслийг тээвэрлэхдээ дараах нөхцөлийг хангасан байна. Үүнд:

- Тэсрэх бодис болон тэсэлгээний хэрэгслийг ачих буулгах ажлыг зөвхөн зориулалтын газарт явуулна,
- Ослын нөхцөлд ачих, буулгах талбайг хяналтын ажилтан, тэсрэх материалтай харьцах хариуцагч нар тогтооно,
- Нэг цуваанд тэсрэх бодис, өдөөгч хэрэгслийг тээвэрлэхдээ тэдгээрийг өөр өөр тэргэнцэрт ачих. Тэсрэх бодистой тэргэнцэр болон цуваанд өөр төрлийн ачаа ачихгүй
- Тэслүүрийг битүү тагтай, модон материалаар доторлосон тэргэнцэрт ачих, өдөөгч хэрэгсэлтэй цүнх савыг зөөлөн материалаар бүрж нэг эгнээгээр өрсөн байх, бусад тэсрэх материалыг ердийн тэргэнцэрт хашлага хүртэл ачиж тээвэрлэнэ,
- Тэсрэх бодис болон тэсэлгээний хэрэгслийг тээвэрлэж байгаа тэргэнцрийг урд хойд талд тусгай гэрлэн тэмдэг тавьсан байна,
- Уурхайд тэсрэх материал тээвэрлэж байгаа тээврийн хэрэгслийн өмнөөс ирж байгаа тээврийн хэрэгсэл болон зогсож өнгөрүүлнэ,
- Тэсрэх материалыг тээвэрлэж байгаа ажилчдад аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг өгч гарын үсэг зуруулсан байна,
- Тэсрэх материалыг тээвэрлэж байгаа хариуцагч нараас өөр хүн байхыг хатуу хориглоно.

Тэсэлгээний ажлын үед баримтлах аюулгүй ажиллагаа:

Далд уурхайд хийгдэх тэсэлгээ бүрт тусгай төсөл боловсруулж мөрдлөг болгоно. Тэсэлгээний ажлын дүрэм, тухайн уурхайд мөрддөг журмын заалтуудыг хатуу баримталж тэсэлгээний ажлыг зохион байгуулна. Тэсэлгээний ажлын зохион байгуулалтыг дараах ерөнхий дараалал байдлаар ойлгож болно. Үүнд:

- Тэсэлгээний төсөл зохиож батлуулах
- Тэсрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийг зарцуулах зөвшөөрөл авах
- Тэсэлгээний материалыг агуулахаас зөөж тэсэлгээний блок, мөргөцгүүдэд хүргэх
- Шпур цэнэглэх ба түгжээс хийх
- Тэсрэлтийн аюултай бүсээс хүмүүс болон тоног төхөөрөмжийг гаргах
- Тэсрэлтийн аюултай бүсэд буй цахилгааны шугамд салгалт хийх
- Тэсэлгээний схемийн холболтуудыг хийж тэсэлгээнд бэлтгэх
- Тэсэлгээний схемийн бэлэн байдлыг шалгах

- Тэсэлгээ явуулах тухай дохио өгөх
- Тэсэлгээг хийх
- Тэсэлгээний дараах агааржуулалт хийх
- Тэсэлгээний хяналтын үзлэг хийх ба тэсэлгээ хэвийн явагдсан бол тэсэлгээний ажил дууссан тухай дохио өгөх. Хэрэв зарим цооногийн цэнэгүүд баарч тэсрээгүй бол тэдгээрийг тэсэлж аюулгүй болгох арга хэмжээ авах ба дараа нь тэсэлгээний ажил дууссан тухай дохио өгөх
- Тэсэлгээний дараа сэргээлтийн ажлуудыг хэрэгжүүлэх
- Цахилгааны шугамуудыг шалгаж холболт хийх ба ачигч машин зэрэг төхөөрөмжүүдийг мөргөцгүүдэд байршуулж ажилд бэлдэх. Зам тээврийн холбогдолтой малталтуудын сэргээлтийн ажлуудыг хийх
- Тэслэгдсэн чулуулгийн холбогдолтой хяналтын хэмжилт, тооцоог хийж дүгнэлт гарган тухайн тэсэлгээний ажлыг дуусгасан тухай баримт бичгийг бүрдүүлэх

Байгаль орчинд нөлөөлөх сөрөг нөлөөллийг багасгах арга хэмжээ

Агаар хамгаалах чиглэлээр: Агаарын чанарт дараах хүчин зүйлүүд нөлөөлнө.

- Машин механизмаас гарах утаа, хий
- Зам барилгын үед гарах тоос
- Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөр үүсэх тоос зэргээс агаарын чанар хамаарна.
- Орчны агаар бохирдуулах эх үүсвэр нь хүдэр ангилан ялгах технологийн дамжлагын бутлах төхөөрөмжүүд юм.

Агаар дахь химийн бодисын агууламж стандартад заасан хүлцэх агууламжаас хэтэрч байвал агаар орчин бохирдсонд тооцдог.

Иймд цаашид дотооддоо агаарын мониторингийн багажтай болж хяналтыг тогтмолжуулах тоосонцрын хэмжээг тогтоох шаардлагатай.

Хөрс хамгаалах чиглэлээр: Орд орчмын нутгийн байгаль орчныг хамгаалах, олборлолт явуулж буй газартай байгалийн унаган төрөхийг аль болох хэвээр хадгалах үүднээс уурхайн болон тосгон суурины эзэмшлийн газрын дотоод замын сүлжээг тогтоож эвдэгдсэн газруудыг буцаан ургамалжуулах хэрэгтэй.

Хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр:

- Үйл ажиллагааны явцад ашиглагдаж дахин зөөгдөхгүй дарагдахгүй талбайд нөхөн сэргээлт хийх, ургамалжуулах

- Хүнд машин механизмыг зөвхөн маршрутын замаар явуулах
- Автомашины зам, зогсоолын талбайг тэмдэгжүүлэх, замын сүлжээг оновчтой зохион байгуулах
- Ойр орчиндоо ургах ургамлын төрөл зүйлд хяналт тавьж, бүртгэх ажиглалт явуулах
- Машин механизмын засвар үйлчилгээ хийх үед санамсаргүй тохиолдлоор шатах тослох материал алдагдахаас урьдчилан сэргийлж засварын цех байрлах талбайг хатуу хучилттай болгох зэрэг арга хэмжээнүүдийг авч ажиллах зүйтэй юм.

Усан орчныг хамгаалах чиглэлээр: Одоогоор үйлдвэрлэлийн улмаас газрын доорх болон гадаргын усанд нөлөөлөх нөлөөлөл үгүй байгаа ч хойшид анхаарч ажиллах зүйлс:

- Усны хэрэглээнд хяналт тавьж ажиллах
- Үүсэж болзошгүй үерийн урсцыг тодорхойлж, далан хаалтыг хийх
- Олборлолтын явцад шатах тослох материалыг зохих журмын дагуу хадгалж, улмаас хөрсөнд алдагдсан тохиолдолд шуурхай цэвэршүүлэх арга хэмжээ авч эрсдэлээс гарах төсөл төлөвлөгөө боловсруулан ажиллах

Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээлт хаалтын төлөвлөлт

Уурхайн байгаль орчны удирдлагын тогтолцоо нь уурхайн дэргэдэх удирдлагын нэгж хэсэг болно. Үүнд уурхайн Байгаль орчныг хамгаалах нэгж болох Байгаль орчны мэргэжилтэн 1 хүн ажиллана. Үүнд:

Байгаль орчны мэргэжилтний үндсэн чиг үүрэг нь байгаль орчны төлөвлөлт, хяналт тайлангийн гүйцэтгэлийг жил сар бүрээр гаргаж үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлнэ. Ингэхдээ өдөр тутмын үйл ажиллагааг өөрийн нэгжийн ажилтнуудын ажлын гүйцэтгэлийг хянах тайлагнах, шаардлагатай үед биечлэн зөвлөгөөг өгөх замаар шуурхай удирдлагаар хангана. Бүдүүн-Ухаагийн хайлуур жоншны орд нь далд уурхайн аргаар ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулах тул шинээр эвдрэлд орох талбай гарахгүй.

Дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлт: 2024 онд уурхай "Тэрбум мод" үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд 1000 ш мод тусгай зөвшөөрлийн талбайн хойд хэсэгт тарихаар төлөвлөж байна.

Дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлт хийх талбайг орон нутагтай хамтран ажиллах гэрээг хийсний дараагаар орон нутгаас заасан газарт хийх тул солбицлын мэдээллийг 10-р маягтад тусгах боломжгүй байна.

БҮЛЭГ 2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Хүснэгт 25. Байгаль орчин, нийгэм эдийн засгийн төлөв байдлын хураангуй

№	Байгаль орчны бүрдэл	Товч тайлбар
1	Физик газарзүйн нөхцөл	<p>“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах төсөл” нь физик газарзүйн мужлалын хувьд Монголын дорнод талын их мужийн Халхын дундад ба Дарьгангын талархаг мужийн Халхын дундад ухаа гүвээт талд оршиж байна. Экосистемийн доройтлын хувьд багаас дунд зэрэг доройтсон бүсэд хамаарна. Төсөл хэрэгжиж буй нутаг дэвсгэр нь усан сүлжээний хувьд тогтмол урсацтай гол горхи байдаггүй. Төслийн талбайгаас баруун урд зүгт 6 км зайд Баяндалай нэртэй 1 булаг, түүгээр тэжээгддэг улирлын горим бүхий Баяндалай нуур нэртэй давст тойром байна. Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд томоохон хөндийнүүдэд (хотгорт) хуурай тойрмууд оршино. Тойрмууд нь хур тунадас ихтэй жил дүүрдэг. БүДҮҮн—Ухаа жоншны ордын тусгай зөвшөөрлийн талбай нь 11301185 м өргөгдсөн байх бөгөөд ойролцоо орших хамгийн өндөр цэг нь төслийн талбайгаас баруун зүгт 7 км-т байрлах 1369.3 м өндөртэй “Баян уул” нэртэй уул болно. Төслийн талбайн баруун, баруун хойд талаар нам уулс жижиг толгод хүрээлэх ба зүүн талаар нь Баянхааны хоолой хүрээлж байна.</p>
2	Цаг уур уур амьсгал	<p>Төсөл хэрэгжих бүс нутаг нь эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай халуун, хуурай бүсэд хамаарагдах бөгөөд хоногийн болон жилийн температурын зөрөө эрс өөрчлөлт ихтэй ба жилийн дундаж хэм нь -20С. Хамгийн хүйтэн үе нь 12-р сараас 2 сарын эхэн байдаг ба -28.50С-ээс -32.90С хүртэл хүйтэрдэг бөгөөд хамгийн халуун сар нь 7-8-р сар, +23.0С-ээс +33.0С-ийн дулаантай байдаг.</p> <p>Жилийн хур тунадасны хэмжээ 101-343мм-т хэлбэлздэг ба улирал бүрд харилцан адилгүй буудаг. Үүний 70-85% нь зуны улиралд бороо хэлбэрээр буудаг. Өвөлд 10-20мм-ээс хэтрэхгүй цас ордог, цасан бүрхэвчийн зузаан 5-8см боловч зарим жилийн өвөлд цас ороогүй тохиолдол цөөнгүй тохиолддог. Анхны цас 10-11 сарын үед ордог ба 3-р сард хайлж дуусдаг.</p> <p>Агаарын чийгшилт зундаа 46-68%, харин өвөлдөө 60-85%-д хэлбэлздэг. Өвөлдөө хүйтэн боловч хур тунадасгүй нарлаг цаг агаар зонхилдог, хавартаа ч мөн адил боловч салхи шуурга ихтэй байдаг. Хүйтний улиралд хөрсний хөлдөлт гадаргуугаас дунджаар 2-2.5м, олон жилийн цэвдэг байхгүй.</p> <p>Хавар цагт бараг тогтмол салхи шуургатай байдаг ба салхины хурд дунджаар 4.7м/сек гэх боловч зарим үед 14-18м/сек, үе үе 20- 24м/сек хүрч хүчтэй цасан болон шороон шуурга тавьдаг. Салхины чиглэл голдуу баруун хойноос зүүн урагш чиглэлтэй байдаг.</p>

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

3	Агаарын чанар	Төсөл хэрэгжиж байгаа талбайд ОХШХ-ийн дагуу 2022 онд Сүхбаатар аймгийн “Ус, Цаг уур, Орчны шинжилгээний газар”-тай хийсэн гэрээний дагуу 3 цэгт агаар чанарын хэмжилтийг хийлгэсэн. Тухайн хэмжилт хийсэн талбайд хүхэрлэг хийн хэмжээ дунджаар 0.01 мг/м ³ , азотын давхар ислийн хэмжээ дунджаар 0.024 мг/м ³ агууламжтай байсан бол нийт тоос хамгийн их утгаар 0.25 мг/м ³ агууламжтай гарсан бөгөөд MNS 4585:2016 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс даваагүй байна.
4	Гадаргын болон газрын доорх ус	Төслийн талбайгаас баруун урд зүгт 6 км зайд Баяндалай нэртэй 1 булаг, түүгээр тэжээгддэг улирлын горим бүхий Баяндалай нуур нэртэй давст тойром байна. Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд томоохон хөндийнүүдэд /хотгорт/ хуурай тойрмууд оршино. Тойрмууд нь хур тунадас ихтэй жил дүүрдэг.
		Бид 2022 онд уурхайн 1 болон 2-р ам ундны усанд хийсэн шинжилгээний дүнгүүдийг “Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ MNS 900:2005”, “Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага MNS 4586:1998”, “Усны чанар. Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 6148:2010” стандартуудтай харьцуулахад, стандарт хэмжээг давсан үзүүлэлт ажиглагдаагүй байна.
5	Хөрсөн бүрхэвч	Уурхайн талбай нь говь хээрийн бор хөрсний бүслүүрт багтана. Үржил шимт хөрсний давхарга сул хөгжсөн ба дунджаар хөрсний зузаан нь 5-12см байна. Нам дор газартаа 8-16см байх ба тэгш өндөрлөг газруудад хар хүрэн, хар саарал хөрс зонхилж, мараалаг борзон хайрга, чулуун хуягаар зарим газраар бүрхэгдэнэ. Хонхор, хотгор газруудаар хужир тойром мараалаг хөрс элбэг тархсан байдаг. Хөрсний хүнд металлын шинжилгээгээр Хромын агуулга илрээгүй, Хар тугалга 25.8-26.7 мг/кг буюу ЗДХ-ээс 73.3-74.2 мг/кг аар бага, Кадми уурхайн зүүн амын дэргэдээс авсан дээжид 0.5 мг/кг, урд амны дэргэдээс авсан дээжид илрээгүй, Мөнгөн ус уурхайн зүүн амын дэргэдээс авсан дээжид 0.3 мг/кг, урд амны дэргэдээс авсан дээжид илрээгүй, Цайр 133.8-170.6 мг/кг буюу ЗДХ-ээс 2 дахин бага агууламжтай буюу бохирдолгүй байна. Мөн 2022 оны ОХШХ-ийн дагуу хийсэн хөрсөнд агуулагдах хүнд металлын лабораторийн шинжилгээний дүнгээр MNS 4585:2016 стандартад заасан хэмжээг даваагүй байна.
5	Амьтны аймаг	Энэ дүүрэгт ан амьтад нэлээд элбэг бөгөөд махчин амьтдаас үнэг, хярс дорго, мануул, чоно зэрэг амьтад багагүй тааралдана. Туурайтан амьтдаас цагаан зээр бөгөөд намартаа нүүдэллэн ирдэг. Жигүүртэн амьтдаас сар, элээ, хэрээ, харцага, тогоруу, ногтруу, шаазгай, хулан жороо, шар шувуу, өвөөлж, хэвлээр явагчдаас могой, гүрвэл, мэрэгчин амьтдаас шар сүүлт, алаг даага, тарвага, зурам, оготно, шавж идэштнээс зараа зэрэг амьтад элбэг тохиолдоно. Хөхтөн амьтад: Мөнххаан сумын нутагт 6 багийн 11 овог 24 төрөл 28 зүйл хөхтөн амьтан нутаглаж байна. Мөнххаан сумын нийт болон Бүдүүн-Ухаагийн уурхай орчимд 8 баг, 11 овог, 26 төрөлд хамаарагдах 34 зүйл шувуу идэштэн нутаглаж байна. Шувуудын зүйлийн бүрэлдэхүүнийг хүснэгт 6.10-г харуулав. Энэ нутагт тархсан 34 зүйл шувуудын 85% жилийн аль ч улиралд тэндээ суурин нутагладаг, 15% нь нүүдлийн шувууд байна. Эдгээр шувуудаас

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

		агнуурын ач холбогдолтой нүүдлийн ангир, анхидал, суурин хадны тагтаа, хөх бор тагтаа, дагуур ятуу гэх 5 зүйл жигүүртэн энэ нутагт бий. Харин шилийн сар, идлэг шонхор, шууман шонхор, зээрд шонхор,сохор элээ, тарвага, шар шувуу, хотны бүгээхэй зэрэг 8 зүйл шувуу байна.
6	Ургамлын аймаг	Төсөл хэрэгжих бүс нутаг нь ургамлын мужлалын хувьд говь хээрийн мужийн монгол өвст-бударганат хээрийн бүсэд багтана. Ус чийг багатай, салхитай учир ургамлын бүрхүүл сийрэгдүү байдаг. Харгана бударгана зэрэг бутлаг ургамал тааралдах ба монгол өвс, хазаар өвс, шарилж, ерхөг зэрэг нэг наст болон олон наст ургамал зонхилон ургадаг. Бүс нутгийн хувьд өвс ургамал нь ерөнхийдөө жигд боловч тачирхан байдаг ба нутгийн зүүн хагаст өвс ургамал нь нэлээд өтгөн шигүү ургаж тэжээллэг чанар сайтай учир бэлчээрийн мал аж ахуйд ихээхэн ач холбогдолтой байна. Сүүлийн хэдэн жилүүдэд хур тунадас бага орж, зуны цагт хуурайшин халснаас болж өвс ургамлын гарц жил ирэх тутам муудаж байна.
7	Тусгай хамгаалалттай газар нутаг	“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах төсөл”-ийн талбайгаас зүүн хойд зүгт 12-15 км зайд “Баянцагааны тал” нэртэй улсын тусгай хамгаалалттай газар нутаг (УТХГН) оршиж байна. Тус “Баянцагааны тал” нь УТХГН-ын ангиллаар “Байгалийн нөөц газар” гэж тодорхойлогдсон байна. “Хунт-Өгөөж” ХХК-ийн “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах төсөл”-ийн ашигт малтмал ашиглах “MV-016689” дугаартай тусгай зөвшөөрлийн талбай нь “Наран-Сарангийн тал” нэртэй Сүхбаатар аймгийн тусгай хамгаалалттай газар нутгийн дотор оршиж байна.
8	Нийгэм эдийн засаг	Мөнххаан сум нь 710 км.кв нутаг дэвсгэртэй, засаг захиргааны 5 багтай, 2018 оны жилийн эцсийн мэдээгээр 4828 хүн амтай, 457.6 мянга гаруй толгой малтай томоохон сум байна. Сумын төв нь Баясгалант баг болно.

БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ

ТОДОРХОЙЛОЛТ

Энэхүү Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлангийн нэмэлт тодотгол ажлын хүрээнд “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийн үнэлгээг дараах байдлаар ангилан тодорхойлов. Үүнд:

1. Болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үнэлгээ;
2. Гол сөрөг нөлөөллийн үнэлгээ.

Төслийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны үед байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх технологийн үе шатуудыг дараах байдлаар тодорхойлов. Үүнд:

1. Дэд бүтцийн байгууламжуудыг барих;
2. Далд уурхайн нэвтрэлтүүд;
3. Далд уурхайн олборлолтын үйл явц;
4. Хүдрийг бутлан ангилах, баяжуулах үйлдвэр;
5. Өрөмдлөг тэсэлгээний ажил, тэсрэх материалын агуулах;
6. Хуучин ил уурхай ба овоолгууд;
7. Уурхайн ашиглалтын зам ба талбай;
8. Бүтээгдэхүүн тээвэрлэлтийн зам ба тээвэрлэх үйл явц;
9. Ажилчдын хотхон ба ашиглалтын үйл ажиллагаа;
10. Хатуу ба шингэн хог хаягдлын цэг, талбай.

Болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үнэлгээ

Төслөөс газрын гадарга болон хэвлийд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг дараах байдлаар тодорхойлов. Үүнд:

- Ил ба далд уурхайн малталтын үед аюулгүй ажиллагаа дүрэм зөрчигдөх, технологийн буруу ажиллагаанаас үүдэн хөрсний нуралт, гулгалт зэрэг осол аваар үүсэж болзошгүй
- Уурхайн захиргаанаас бүтээгдэхүүн тээвэрлэлтийн маршрутыг тогтоон баталж тэмдэгжүүлээгүй, баталсан маршрутаар хийгээгүйн улмаас олон салаа зам үүсэж болзошгүй
- Төслийн үйл ажиллагаанд хэрэглэж буй үйлдвэрлэлийн (тэсэлгээний ба бусад) болон ахуйн зориулалттай химийн бодисууд ямар нэгэн байдлаар асгарснаар газрын хэвлий болон түүний гадаргыг бохирдуулж болзошгүй;
- Уурхайн дотоод ба гадаад тээвэрлэлтийн үед их хэмжээний тоос дэгдэж ургамлан бүрхэвчид сөрөг нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй;
- Шатах тослох материалыг тээвэрлэх, юүлэх, хадгалалтын горим алдагдах үед асгаралт үүсэж газрын гадарга хэвлийг бохирдуулах магадлалтай, машин, техникийн ашигласан тосыг буруу хадгалах зэрэг шалтгаанаас үүдэн алдагдан газрын гадарга бохирдуулж болзошгүй;
- Уурхайн хатуу хог хаягдлын цэгийг зохих стандартын дагуу байгуулаагүй, хог хаягдлыг зохих дүрмийн дагуу зайлуулж, устгаагүйн улмаас салхи, усаар зөөгдөн ойр орчмын газрын гадаргыг бохирдуулж болзошгүй.
- Ахуйн гаралтай хатуу, шингэн хог хаягдлын зохих дүрмийн дагуу зайлуулаагүйн улмаас газрын гадарга бохирдож болзошгүй.

Агаар орчин:

Уурхайн үйл ажиллагааны үед үүсэх тоосны тархалт төсөл хэрэгжиж буй нутгийн агаарын чанарт бохирдол үзүүлж болзошгүй;

Амьтны аймаг:

Шөнийн цагаар уурхайн үйл ажиллагаа явагдсан нөхцөлд шөнийн амьдралтай амьтдад сөрөг нөлөөлөл учруулна. Дуу чимээ, гэрэл гарч, амьтад дайжих, махчин амьтад идэш тэжээлээ барих зэрэгт нөлөөлнө;

Уурхайн бүтээгдэхүүн тээвэрлэлтийн зам нь үйл ажиллагаанаас амьтадын аймаг, тэдгээрийн амьдралын зүй тогтолд сөрөг нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй

Болзошгүй галын аюул, осол аваарын үед гарах үнсний дэгдэлт, хорт утааны тархалтад амьтад хордож болзошгүй зэрэг болно.

Хүний эрүүл мэнд:

Уурхайн бүхий л үйл ажиллагаа нь “Ил болон далд уурхайн аюулгүй ажиллагааны нэгдсэн дүрэм” болон бусад дүрэм зааврын дагуу явагдах ёстой. Хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны дүрэм зөрчигдсөнөөс ажиллагсдын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх, амь насанд нь аюул учирч болзошгүй;

Гол сөрөг нөлөөлөл

Хөрсний дээд хэсгийн ялзмагт давхарга нь ургамлыг шим тэжээлийн бодисоор хангах гол эх үүсвэр болохоос гадна бохирдлын бодисуудыг саармагжуулах үүрэг гүйцэтгэдэг бөгөөд эвдрэлд орсон тохиолдолд газар дээрх хог хаягдлын хортой бодисууд нь гүний болон гадаргын усыг бохирдуулах нөхцөл бүрдэнэ. Уурхайн уул ажиллагаанд өртсөн газар нь эвдрэл доройтолд орсон байна.

Хүснэгт 26. Хөрсний эвдрэлийн байдал талбайн хэмжээнд

№	Эвдэрсэн газар	Талбай,га		Нийт талбай, га
		Талбай дотор	Талбайн гадна	
1	Эвдэрсэн хөрс	24.30	0.5	24.8

Уурхайн уулын ажлын төлөвлөгөөнд зарим эвдрэлд орсон хөрсний талбайг оруулаагүй байсан тул агаар сансрын сүүлийн үеийн зураг ашигласан болно. Уурхайн үйл ажиллагааны нөлөөгөөр эвдрэлд орсон болон орох хөрсний талбайн хэмжээг тооцоолоход 24.8 га (Талбай дотор 24.3 га талбайтай хөрс эвдэрсэн) гарч байна. Тус талбайгаас гадна 0.5 га талбай уурхайн үйл ажиллагаа болон холбоотой үйл ажиллагаагаар эвдрэл доройтолд орсон байна.

Хөрсний бохирдолт

Газрын хөрс нь агаар, ус, цас, ургамлыг бодвол хөдөлгөөн багатай, нэг байрандаа урт удаан хугацаагаар оршин байдаг байгалийн тогтвортой систем учраас техногений нөлөөллийн бүх хугацааны туршид ялгарч гарсан бохирдуулагч бодисуудыг өөртөө шингээж удаан хугацаагаар хадгалах чадвартайгаараа онцлог юм. Энэ учраас хөрсний бохирдлын судалгаа нь хот суурин газрын экологийн үнэлгээний салшгүй үндсэн хэсэг нь болдог аж.

Хүний үйл ажиллагааны нөлөөнөөс шалтгаалж ямар нэгэн химийн бодис болон биологийн элементээр хөрс бохирдож, хөрсөн дэх химийн бодис элементийн агууламж зөвшөөрөгдөх стандарт хэмжээнээс илүү болох үйл явцыг хөрс бохирдох гэнэ. Хөрс бохирдуулагч эх үүсвэрүүдэд янз бүрийн дэд бүтцийн байгууламжууд, техник тоног төхөөрөмжүүд, болон бусад сектороос ялгарч буй хорт нэгдлүүд, хог хаягдал, бохир ус гэх мэтийн үүсвэрүүд багтдаг.

БҮЛЭГ 4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

4.1. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

“Хунт-Өгөөж” ХХК-ийн “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах” төслөөс байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг хамгийн бага байлгах, байгаль орчинд үзүүлэх аливаа сөрөг нөлөөллөөс зайлсхийх, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үр дагаврыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх үүднээс уурхайн үйл ажиллагаатай уялдуулан авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг төлөвлөлөө.

Тухайн төлөвлөгөөг БОАЖЯСайдын 2019 оны 10 сарын 29-ны өдрийн А/618 дугаар тушаалаар баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах хянан батлах, тайлагнах журам”-ийн болон БОННҮ-ний нэмэлт тодотголын тайлан, тухайн жилийн батлагдсан уулын ажлын төлөвлөгөө зэргийг үндэс болгон боловсруулсан.

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

БҮЛЭГ 5.СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Дээр дурдсан болзошгүй гол сөрөг нөлөөллийг бууруулахын тулд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай юм. Болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг нөлөөлөлд өртөж болзошгүй бүрэлдэхүүн тус бүрээр нь ангилан тодорхойлов.

Уурхайн үйл ажиллагааны явцад гарах эрсдэл ослоос урьдчилсан сэргийлэх, дагаж мөрдөх шаардлагатай тул тэмдэг тэмдэглэгээг байршуулахаар төлөвлөлөө. Мөн нүхэн жорлон, угаадасны нүх сайжруулахаар төлөвлөсөн.

Хүснэгт 27. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
1	Агаарын чанар								
1.1	Төсөлд ашиглагдах машин механизмаас ялгаран гарах хорт хий орчны агаарыг бохирдуулах	Уурхайн бүх машин механизмд үзлэг оношилгоо хийлгэх	Уурхайн бүх автомашин	Ширхэг	-	5 автомашин	500.0	Техникийн үзлэг оношилгооны хуваарь дагуу	Агаарын тухай хууль 9, 11, 23-р зүйл MNS 4585:2007 MNS 5919:2008
2	Гадаргын ба газрын доорх усны нөөц								
2.1	Ус шавхан зайлуулалсаны улмаас газрын доорх усанд хомсдол үүсэх	“Хидро инженеринг”ХХК тай шүүрлийн ус цуглуулах, хөв цөөрөм байгуулах төслийг зураг төсөл батлуулах	-	-	-			2024 он 3-р улирал	
2.2		Ус ашиглах дүгнэлтийг Хэрлэн голын сав газраар гаргуулах.	Төслийн хүрээнд	-	-	-	ҮАЗ	2024 оны 2-Р улиралд	Усны тухай хууль 31.2 зүйл Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль
2.3		Ус ашиглах гэрээг Сүхбаатар аймгийн БОАЖГ-тай байгуулах.	Төслийн хүрээнд	-	-	-	ҮАЗ		

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

2.4		Тухайн жил уурхайгаас шавхан зайлуулсан усны төлбөрийг гэрээ болон ус ашиглах дүгнэлтэд заасны дагуу төлөх	Төслийн хүрээнд	мян. төг	-	-	ҮАЗ	2024 он 4-р улиралд багтаана бүрэн төлөх	
2.5	Газрын доорх ус хомсдох	Шүүрлийн усны шавхан зайлуулалтад хяналт тавьж ажиллах	Далд уурхай		-	-	ҮАЗ	2024 оны туршид	
Хөрсөн бүрхэвч									
3.1	Уурхайн ажилчдын байр орчимд бохирдол үүсэх	Уурхайн хогийн цэг, бие засах газруудад ариутгал халдваргүйжүүлэлт хийх	Хогийн цэг, бие засах газар	ш	12.0	12	144.0	Сард 1 удаа	Хөрсний бохирдлын тухай хууль
3.2	Хөрсөн бүрхэвч доройтох	Дотоод тээврийн замыг услах	Дотоод зам	Ш	-	-	-		
3.3	Тээврийн хэрэгслийн осол аваар гарахаас сэргийлэх	Анхааруулах тэмдэглэгээг байршуулах	Төслийн талбайд	ш	20.0	10	2,000.0		
4	Газрын доорх усанд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зөвлөмж								
4.1	Газрын доорх ус	Нүхэн жорлон, угаадасны нүх. сайжруулах	Төслийн хүрээнд	ш	-	1	940.0		Техникийн шаардлага MNS5924:2015 стандартын дагуу
		Нийт					3,584.0		

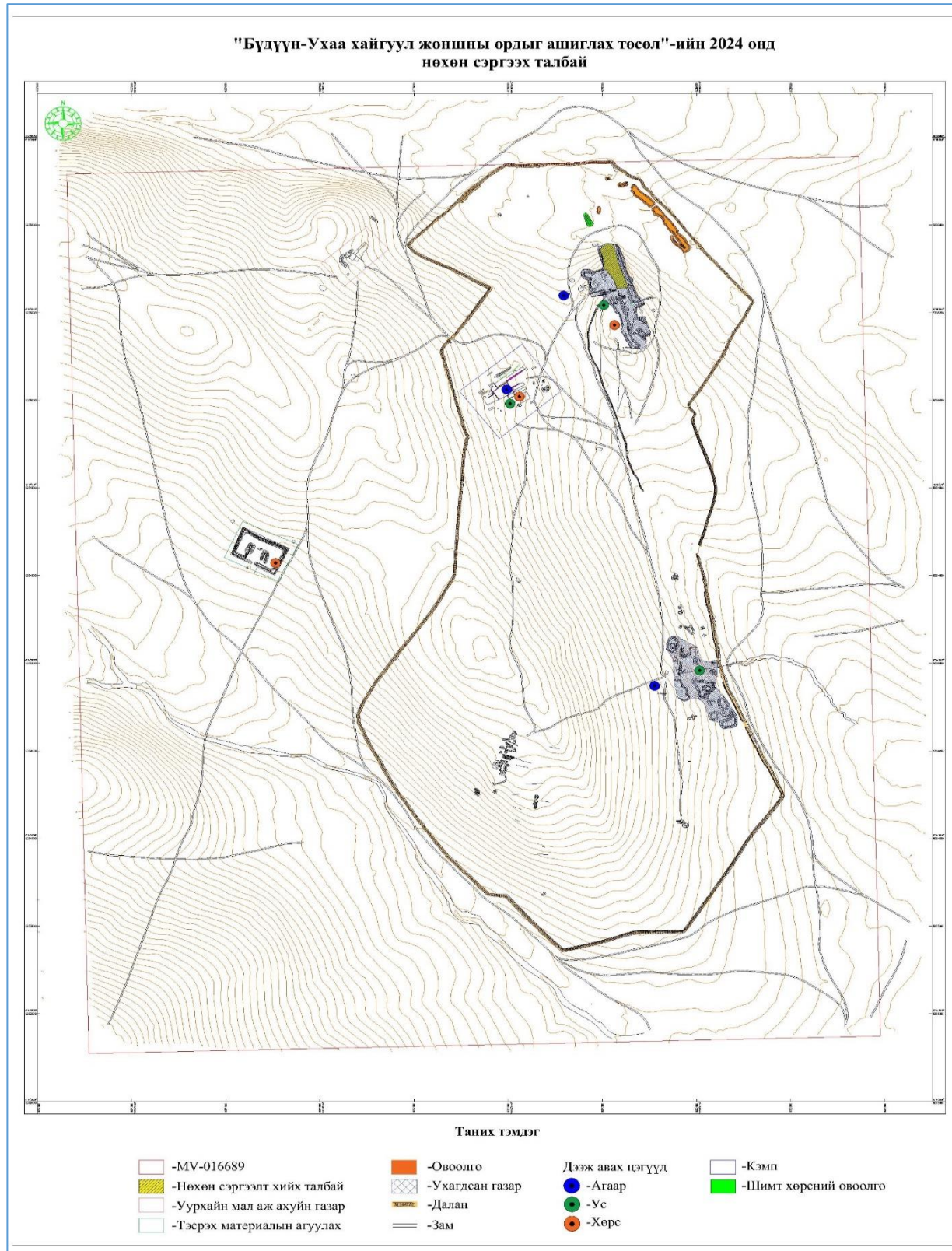
БҮЛЭГ 6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2024 онд ашиглалтын талбайд эвдрэлд өртсөн талбайгаас 0.5 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлт ажил хийх, 2022,2023 онд нөхөн сэргээсэн талбайнуудыг орон нутагт хүлээлгэн өгөх акт үүлдэх зэрэг ажлуудыг хийхээр төлөвлөвөө.

Хүснэгт 28. Нөхөн сэргээх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилго	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
1	Эвдрэлд орсон талбайг багасгах	2024 онд 0.5 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх	га		0.5	2000.0	2024 оны 4-р улирал	MNS 5916:2008
2	Өмнөх онуудад техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайнуудыг орон нутагт хүлээлгэн өгөх	2-р босоо амны урд талд эвдрэлд өртсөн хайгуулын сувгуудыг нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.	Га		0,5	1000.0	2024 оны 3-р улирал	MNS 5916:2008
	Нийт					3.000.0		

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

**БҮЛЭГ 7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

7.1 Тэрбум бум мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд

“Хунт-Өгөөж” ХХК-ийн “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах төсөл” нь тэрбум модны үндэсний хүрээнд мод үржүүлгийн талбайг лицензийн талбайд байгуулахаар төлөвлөсөн. Энэхүү ажлын зардалд 13,249,000.00 зарцуулахаар төлөвлөлөө. 500 ширхэг хайлаас, нарсны үрээр үржүүлэх ажлыг хийхээр төлөвлөлөө.

Хүснэгт 29.Мод үржүүлгийн талбай байгуулах зардал

№	Мод Үржүүлгийн Газарт хэрэгцээтэй тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэл	Хэрэгцээтэй тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэл			
		Хэмжих нэгж	Тоо ширхэг	Нэг бүрийн үнэ	Нийт үнэ
1	Хүлэмж	ш	6*20 meter	2800000+240000+800000+45000	3,774,000
2	Усжуулалтын систем		1	500000	500,000.
3	Хүрз	ш	10	10000	100,000
4	Тармуур		5	15000	75,000
5	Хувин	ш	10	30000	300,000
6	Усны шланк	М	300		200,000
7	Лоом, Жоотуу		10	15000	150,000.
8	Техникийн сараа	ш			500,000
	үр суулгах бортог	ш	500	1500	750,000.
9	тарих модны үр	5 кг		500000	2,500,000.
10	Хашааны хөл, хөндлөл, сараалжин хашаа	Ш	400	2000	800,000
	Нийт дүн				9,649,000.00

7.2. Булгийн эхийг хамгаалах ажлын зардал, төсөв

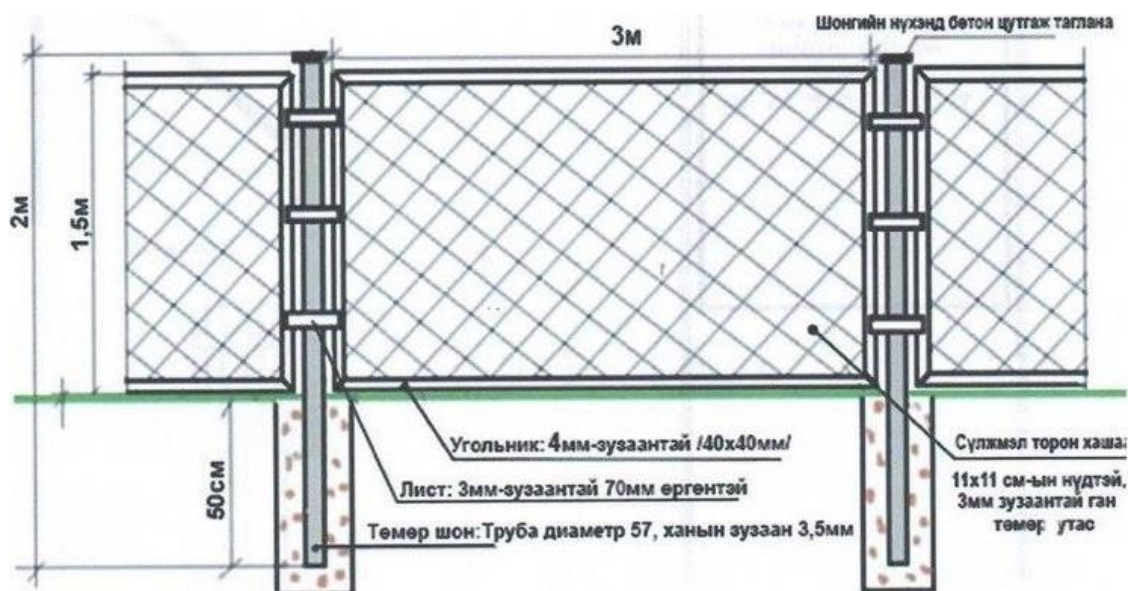
Сумын байгаль орчны мэргэжилтэн болон аймгийн байгаль орчны газрын саналын дагуу Мөнххаан суманд уурхайн талбайтай ойр байрлах булгийн эхийг хашаалахаар төлөвлөлөө.

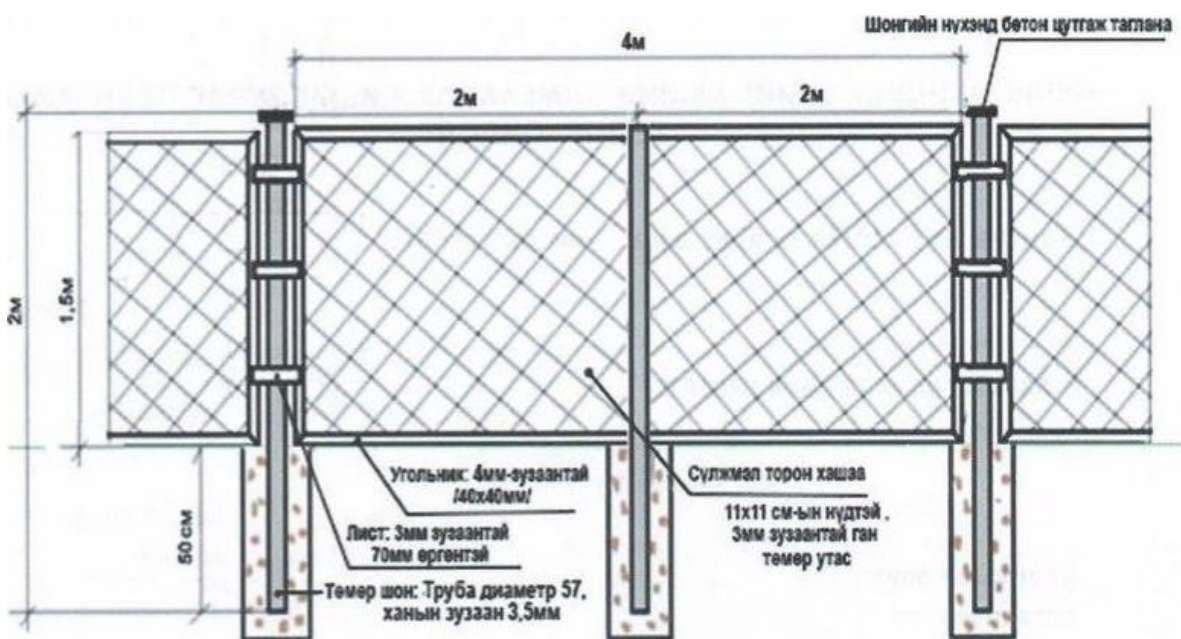
Булаг шандны эхийг хашиж хамгаалах жишиг зураг, техникийн тодорхойлолт

Зураг 14. Хамгаалах булгийн талбай, эргэлтийн цэг тогтоох.

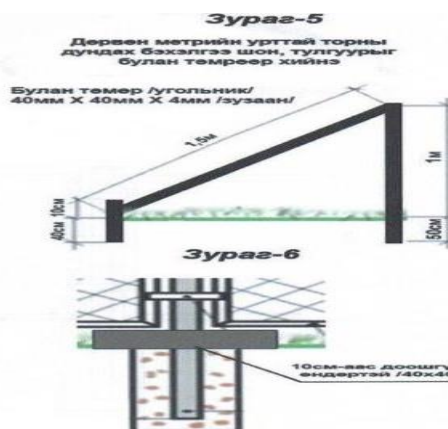
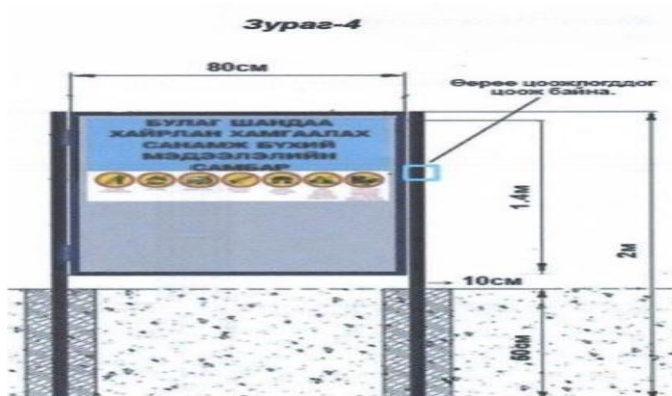

Зураг 15. Хамгаалах булагт орох материалын хэмжээ хийцийн схем зураг.

Зураг 16. Хун орж гарах хаалга, мэдээллийн самбар, бэхэлгээ

Ажлын зардал

Хүснэгт 30. Ажлын зардал

Хэрэгжүүлэх ажлын нэр	Ажлын хэмжээ	Зарцуулах зардал төрөл	Зарцуулах зардал мян.төг
Булгийн эх хашаалах	1 ширхэг	Төмөр турба, шон авах	3000.0
		Суурьлуулах ажлын зардал	2000.0
Нийт			5000.0

7.3. Хөв цөөрөм байгуулах

Дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд уурхайн талбайгаас урагш байрлах хур бороотой жил ус тогтдог байгалийн рельефтэй талбайд шүүрлийн усыг хуримтлуулах хөв цөөрөм байгуулахаар зураг төслийг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх, аймгийн байгаль орчны газраар батлуулах ажлыг төлөвлөлөө. Энэхүү ажлын зардал 5,000.000 сая төгрөг зарцуулахаар төлөвлөлөө.

Хүснэгт 31. Хөв цөөрөм байгуулах төлөвлөгөө

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Хөв цөөрөм байгуулах зураг төсөл	Цөлжилтийг бууруулах, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, далай нуурыг сэргээх	Лицензийн талбайгаас урагшаа 1 км-ын зайтай 47 13 59 112 50 03 координат	-	5,000.0	3,000.0	-	Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сумын багийн иргэдийн хурлаар батлуулах
	Зураг төслийг холбогдох байгууллагаар батлуулах	Зураг төслийн дагуу хийж гүйцэтгэх	1	1	1000.0	1000.0		
	Нийт					4,000.0		

БҮЛЭГ 8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Хунт-Өгөөж” ХХК-ийн “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах төсөл”-ийн ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн “MV-016689” дугаартай талбай болон түүний нөлөөллийн бүсэд нүүлгэн шилжүүлэлт хийх айл өрх байхгүй. Уурхай нь үйл ажиллагаа явуулж дууссаны дараа уурхайн хаалт болон нүүлгэн шилжүүлэлт хийгдэнэ./БОННУ тайлан 2019/

БҮЛЭГ 9. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь Шинжлэх ухааны академийн Археологийн хүрээлэнгээр 2012 онд археологийн хайгуул, Шинжлэх ухааны академийн Палеонтологийн төвөөр 2013 онд палеонтологийн судалгааны ажил гүйцэтгүүлж дүгнэлт гаргуулсан байна.

Дүгнэлтэд: “Монгол Улсын “Соёлын өвийг хамгаалах тухай” хуулийн 6-р бүлгийн 17.10-т заасны дагуу “Хунт-Өгөөж” ХХК өөрийн эзэмшлийн Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сумын нутаг “Бүдүүн ухаа” хэмээх газарт орших MV-016689 тоот тусгай зөвшөөрөл бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй 337.57 гектар талбайд археологийн хайгуул судалгаа хийлгэх хүсэлт гаргасны дагуу тус хүрээлэнгийн хээрийн судалгааны баг 2012 оны 11 дүгээр сард тухайн талбайд хайгуул судалгаа явуулахад түүх соёлын дурсгалт зүйл илрээгүй болно. /БОННУ тайлан 2019/

Дүгнэлтэд: Танай компаний талбайд мезозойн үеийн доод цэрдийн настай зүүнбаян формацын алевролит, аргиллит, гравелит, элсэн чулуулаг, гуу жалга хөндийн дагуу орчин үеийн хурдас болох (голоцен) делюви-пролювийн хурдас чулуулаг тархжээ. Эдгээр хурдсаас палеонтологийн олдвор илрээгүй байна. /БОННУ тайлан 2019/

Далд аргаар жонш олборлох ажлын явцад урьд өмнө үл мэдэгдэж байсан археологийн олдвор эсвэл түүх соёлын дурсгалт зүйлийг нээсэн тохиолдолд тус газрыг шалгаж үзтэл түүний ойр хавьд ямар ч төрлийн үйл ажиллагаа явуулалгүй уулын ажлыг зогсоох бөгөөд даруй мэргэжлийн байгууллагад хандах арга хэмжээ авч ажиллана.

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

БҮЛЭГ 10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Уурхайн байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах гол арга зам бол осол, эрсдэлийг гаргахгүй байх юм. Иймээс уурхай нь 2024 онд аюулын үед авч хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулахаар төлөвлөсөн. Мөн уурхайн кемпэд галын аюулгүй байдлын хор байршуулахаар төлөвлөсөн. Эдгээр ажлын зардалд 1100 000 төгрөг зарцуулах бөгөөд ажилчдын хөдөлмөр хамгааллын хэрэгслээр хангах зардлыг үйл ажиллагааны зардалд тусгахаар төлөвлөсөн.

Хүснэгт 32. Осол эрсдэлийг бууруулах,урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргээх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний, цар хүрээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Хөдөлмөр хамгаалал								
1.1	Уурхайнд гэнэтийн аваар осол хөдөлмөр хамгааллын зөрчил илрэх	Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах	Нийт ажилчид	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2024 он	
1.2		Ажил эхлэхээс өмнө хөдөлмөр хамгааллын заавар зөвлөгөөг өдөр бүр өгч байх	Нийт ажилчид		-	Үйл ажиллагааны зардал	2024 он	
2. Гал түймрийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх								
2.1	Төслийнүйл ажиллагаанд техникийн зориулалттай шатах, тослох материалын аюулгүй ажиллагааг хангаагүйгээс галын аюул гарах Аянга цахилгаан, хэт халалт, хээрийн түймэр, гэнэтийн хүчтэй цахилгаан гүйдлийн нөлөөгөөр галын аюул гарах	Гал унтраах хэрэгслийг зохих газруудад байрлуулах, байнгын бэлэн байлгах, аюулын гарцын байрлалыг заасан самбар, галын аюул гарах болзошгүй газруудад зурагт хуудас, тэмдэг тэмдэглэгээг байршуулах, түүний бүрэн бүтэн байдалд хяналт тавьж ажиллах.	Уурхайн тосгон Тэсрэх материалын агуулах ШТС	2		500.0	2024 он	MNS5078-2001, MNS 5390:2004,

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

2.2	Тэсрэх материалын болон ШТС агуулахын эргэн тойрны галын аюулыг арилгах	Тэсрэх материалын болон ШТС-ын агуулахын эргэн тойрондох өвс ургамлыг зулгааж аюулгүйн зурвас татах	Уурхайн тосгон Тэсрэх материалын агуулах ШТС	2		100	2024	
3. Байгалийн аюул гамшиг								
3.1	Байгалийн гамшиг, аюул ослоос үүсэх эрсдэлүүд	Байгалийн аюул гамшиг, аваар осол, гал түймрийн үед авах арга хэмжээний талаар сургалт зохион байгуулах				500.0	2024 он	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль,
4. Тэсрэх материалын агуулах								
4.1	Тэсэлгээний ажил болон тэсрэх материалын агуулахтай холбоотой сөрөг нөлөөлөл	Уурхайн тэсэлгээний ажлыг явуулахдаа тэсрэх материалтай харьцах, тэсрэх бодис тээвэрлэх, хадгалах, хураах, устгах ажиллагаанд мөрдөж ажиллах	Тэсрэх материалын агуулах болон тэсэлгээ хийх бүрд	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2024 он	“Тэсэлгээний ажлын аюулгүй ажиллагааны нэгдсэн дүрэм”,
4.2		Тэсэлгээний ажлыг мэргэжлийн үнэмлэх бүхий урд нь тэсэлгээ хийж байсан туршлагатай хүмүүсээр хийлгэх	Тэсэлгээний ажил хийх бүрд	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2024 он	
		Нийт				1100.0		

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

БҮЛЭГ 11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Энэхүү төсөл нь тогтвортой хэрэгжих төсөл учраас хог хаягдлыг ангилан ялгах, аюултай хог хаягдлыг тусад нь хадгалах зэрэг үйл ажиллагаанууд хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Мөн аймгийн БОАЖГ-аас хог хаягдлыг ангилан ялгах, ангилан ялгасан энгийн болон аюултай хог хаягдлыг дахивар авах цэгт хүргүүлэх ажлыг хийхийг зөвлөсөн. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд хог хаягдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгаар баталсан хог хаягдлыг ангилан ялгах менежментэд хэвшүүлэх ажилчдад хог хаягдлыг яагаад ялгах тухай сургалтыг хийх, мөн уурхайн кемпэд 2 ширхэг ангилан ялгах зориулалттай хогийн савыг суурьлуулах зэрэг ажлуудыг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

Хүснэгт 33. Хог хаягдлын сөрөг нөлөөллийг арилгах бууруулах, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	Ахуйн хог хаягдлыг ангилан ялгах	Хог хаягдлын гэрээг Мөнххаан сумын ЗД-тай байгуулах төлбөр төлөх	Төслийн хэмжээнд	-		-	500.0	2023 оны 2-р улиралд	Хог хаягдлын тухай хууль
2	Хатуу болон шингэн хог хаягдал	Ахуйн гаралтай хог хаягдлын ангилан ялгаж байх	Төслийн хүрээнд	-	-	-	1,350.0	2023он	
3		Ангилан ялгасан хог хаягдлыг улиралд нэг удаа зөвшөөрсөн цэгт хүргүүлж байх	Төслийн хүрээнд	-	-	-			
2	Аюултай хог хаягдал	Ашиглагдсан тос, тосолгооны материал, аккумуляторыг тусгай цэг гарган төслийн талбайд 150 хоног хадгалан дахин ашиглах цэгт хүргүүлж байх	Засварын газарт	-	-	-	800,0	2023он	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын
		Аюултай хог хаягдалыг устгуулах гэрээний дагуу устгуулах					1000.0	2024 оны 6-р сар	2018 оны А/18 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралт “Хог хаягдлын

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

									тухай хууль”
3	Жорлон, ариун цэврийн өрөө	Ажилчдын ариун цэврийн өрөө, жорлонг Тамир эм бэлтгэмэдийн ариутгалын бодисоор ариутгах	Жорлон	ш	80	5000	400.0	Сар бүрийн эхний 10 хоногт	
		Нийт					4050.0		

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

БҮЛЭГ 12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 31-р зүйл болон Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуульд зааснаар “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах” төслийг хэрэгжүүлэхдээ тухайн дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, төсөл хэрэгжиж буй орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх зорилгоор орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр боловсруулав.

Сүхбаатар аймгийн Цаг уур орчны шинжилгээний газрын Байгаль орчны шинжилгээний төв лабораторитой хамтран ажиллах гэрээ байгуулж ажиллахаар төлөвлөсөн.

Хүснэгт 34. Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн өртөг, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Тайлбар	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8
Агаарын чанар								
1.1	Хүхэрлэг хий (SO ₂) Азотын давхар исэл (NO ₂) Нийт тоосонцор	Зүүн ам Урд ам Кемп	2024 оны 8 сард	1	50.0	150.0		MNS5061:2001 MNS3113:1981 MNS0017.2.5.12:8 9 88
Хөрсөн бүрхэвч								
2.1	Ялзмаг, урвалын орчин (рН), давсжилт, карбонат (CaCO ₃), хөдөлгөөнт кали (K ₂ O), хөдөлгөөнт фосфор (P ₂ O ₅), Шингээгдсэн сууриуд Ca, Mg Хөрсөнд агуулагдах хүнд металл	Шимт хөрсний овоолго Тэсрэх материалын агуулах Засварын газар	2024 оны 4-р сард 2024 оны 10 сард	2	65.0	390.0		MNS 2305-94 MNS 3298-1991 MNS 5850:2008
2.2	Хөрсөнд эрүүл ахуйн шинжилгээ хийлгэх	Нүхэн жорлон	Улиралд нэг удаа	1	60.0	180.000		
Усан орчин								

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

3,1	Ca, Mg, Cl, SO4, NO2, NO3, NH4, HCO3, Fe, As, Na, K, Cd, Cu, Pb, Zn, Cr, Ni, Ag, Al, B, Ba, Mg, Mn, Se, Sr, Mo, Co, Be, Sb, Ca-ийн агууламж, амт, үнэр, өнгө, рН, нийт ууссан хатуу бодисын хэмжээ, нийт хатуулаг, цахилгаан дамжуулах чанар,микробиологи йн шинжилгээ	Далд уурхайн ус шүүрүүлэх цооног, уурхайн унд-ахуйн усны зориулалттай 1 гүний худаг	2024 оны 4-р сард 2024 оны 10 сард	2	135.0	540.0		MNS0900:1992 MNS3935:1986 MNS3936:1986 MNS4432:1997 MNS3934:1986 MNS5667-2:2001 MNS4867:1999
3,2	Томилолтын зардал	Сүхбаатар аймгийн Мөнх-Хаан сум	Ирж очих зардал	-	-	400.0		
Эрүүл мэндийн хяналт								
	Ажилчдын эрүүл мэнд	Нийт ажилчдыг эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулах	2024 он	1		Үйл ажиллагааны зардал	Мөнххаан сумын Эрүүл мэнд төвтэй хамтран ажиллах	
	Нийт					1,660.0		

“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

“Бүдүүн-Ухаа хайгуул жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 онд
ОХШХ

Таних гэмдэг

-MV-016689	-Овоолго	Дээж авах цэгүүд	-Кэмп
-Нөхөн сэргээлт хийх талбай	-Ухагдсан газар	-Агаар	-Шимт хөрсний овоолго
-Уурхайн мал аж ахуйн газар	-Далан	-Ус	
-Тэсрэх материалын агуулах	-Зам	-Хорс	

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

**БҮЛЭГ 14. ТУХАЙН ЖИЛ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН
БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хүснэгт 35. Удирдлага зохион байгуулалтаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариусан албан тушаалтан	Тайлбар
			2024 он				
			Сар 1.2.3.	Сар 4.5.6.7	Сар 8.9.10.11		
1	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулах шатанд олон нийтийн оролцоог тэр дундаа төслийн сөрөг нөлөөлөлд өртөж болзошгүй нутгийн иргэд, орон нутгийн байгууллагын оролцоог хууль тогтоомжид заасан хүрээнд аль болох өргөн хангах, тэдэнд ойлгомжтой бөгөөд үнэн зөв, бодит мэдээллийг өгч нээлттэй ажиллах.	500.0	Үйл ажиллагааны турш			БО мэргэжилтэн	“Байгаль хамгаалах тухай” хууль, “Байгаль орчныг хамгаалах тухай” хуулийн 10.1 дэх заалт, БОНХС-ын 2013 оны А-126 тоот тушаал
2	Ажилчдын эмнэлгийн үзлэгт хамруулах		ҮАЗ тусгасан.			ХАБЭО мэргэжилтэн	
3	Сум орон нутгаас хамтран ажиллах үйл ажиллагааг дэмжиж ажиллана	-	-			-	-
Нийт					500.0		

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

**БҮЛЭГ 15.ТУХАЙН ЖИЛ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН
ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.**

Мөнххаан сумын иргэд, Сүхбаатар аймгийн Байгаль орчны газар, Мэргэжлийн хяналтын газруудад танилцуулга хийхээр төлөвлөсөн. Мөн тухайн жилийн биелэлтийн тайланг 2024 оны 12-р сарын 15-ны өдөр аймгийн байгаль орчны газар болон Мөнххаан сумын ЗДТГ-т хүргэн өгөхөөр төлөвлөсөн.

Хүснэгт 36. Нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацаа тов	Тайлагнах зардал мян.төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
1	Мөнххаан сумын м болон багийн иргэд	ИНХ-д танилцуулах уулзалт	2024 онд хийгдсэн ажил	4 - р улирал	500.0	Уурхайн дарга Байгаль орчин хариуцсан ажилтан	Багийн төв
2	Сүхбаатар аймгийн байгаль орчны газар	БОМтайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу боловсруулж аймгийн байгаль орчны газарт хүргүүлэх цаасан хэлбэрээр болон Файл хэлбэрээр,уулзалт	2024 оны биелэлтийн тайлан 2024 оны БОМтөлөвлөгөө	2024 оны 10-р сар 15-аас 11-р сарын 1	ҮАЗ	Уурхайн дарга Байгаль орчин хариуцсан ажилтан	Сүхбаатар аймаг
3	Төрийн захиргааны төв байгууллага БОАЖЯ-ны ХБОБНУГ	БОМтайлан, БОМтөлөвлөгөөг цаасан хэлбэрээр болон Файл хэлбэрээр	БОМтайлан дүгнэх хуудасны хамт БОМтөлөвлөгөө г орон нутгийн саналын хамт	2024 оны 12 сарын 15 аас өмнө	ҮАЗ	Уурхайн дарга Байгаль орчин хариуцсан ажилтан	УБ хот
Нийт					500.0		

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН 2024 ОНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НЭГДСЭН ТӨСӨВ, ДҮГНЭЛТ

“Хунт-Өгөөж” ХХК-ийн “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл” нь Сүхбаатар аймгийн Мөнх-Хаан сумын нутагт орших бөгөөд сумын төвөөс зүүн хойд зүгт 80 км, Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 530 км, Сүхбаатар аймгийн төвөөс баруун хойд зүгт 82 км зайд байрлаж байна.

“Хунт Өгөөж” ХХК нь 2024 онд I ба II хүдрийн биетийн далд уурхайн 3 ба 4-р түвшингүүдэд малталт нэвтрэлт, хүдэр олборлолтын үйл ажиллагаа явуулахаар төлөвлөж байна.

Баяжуулалт: Уурхайгаас олборлосон хүдрээ гар аргаар ялгалт явуулна. 2024 онд 37.60 мян.тн хүдэр олборлон гар аргаар ялгалт хийж ФК-92 маркийн бүхэллэг баяжмал 7.519 мян.тн, ФК-75 маркийн бүхэллэг баяжмал 9.023 мян.тн, бага агуулгатай хүдэр 17.670 мян.тн-ыг ялган авна.

Эдийн засаг: 2024 онд уурхайд 56-н ажилтан ажиллана. ФК-92 ба ФК-75 маркийн баяжмалыг БНХАУ-д борлуулах бол бага агуулгатай хүдрийг дотооддоо баяжуулах үйлдвэрт борлуулна. 2024 онд нийт 14474.36 сая.төг-ийн борлуулалт хийж 10501.60 сая.төг-ийн зардал гарган ажиллана.

Бүдүүн-Ухаа нэртэй хайлуур жоншны ордын 1 ба 2 хүдрийн биетийн хэмжээнд дунджаар 56.33 %-ийн СаF₂-ийн дундаж агуулгатай нийт В+С зэргээр 193637.17 тн хүдэрт 109080.86 тн хайлуур жонш агуулагдаж байна. Тооцооны дүнд В зэргээр тогтоогдсон 56.13 %-ийн дундаж агуулгатай 120937.7 тн хүдэр дэх 67877.54 тн хайлуур жонш, С зэргээр тогтоогдсон 56.68 %-ийн дундаж агуулгатай 72699.47 тн хүдэр дэх 41203.32 тн хайлуур жоншны нөөц агуулагдаж буй орд байгааг судалгааны ажлын үр дүнг үндэслэн дараах байдлаар тодорхойлсон байна.

“Хунт Өгөөж” ХХК нь 2024 онд I ба II хүдрийн биетийн далд уурхайн 3 ба 4-р түвшингүүдэд малталт нэвтрэлт, хүдэр олборлолтын үйл ажиллагаа явуулахаар төлөвлөж байна.

“Хунт-Өгөөж” ХХК-ийн “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах төсөл” нь тэрбум модны үндэсний хүрээнд мод үржүүлгийн талбайг лицензийн талбайд байгуулахаар төлөвлөсөн. Энэхүү ажлын зардалд 9646000 зарцуулахаар төлөвлөлөө.

Сумын байгаль орчны мэргэжилтэн болон аймгийн байгаль орчны газрын саналын дагуу Мөнххаан суманд уурхайн талбайтай ойр байрлах булгийн эхийг хашаалахаар төлөвлөлөө. Дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд уурхайн талбайгаас урагш байрлах хур бороотой жил ус тогтдог байгалийн рельефтэй талбайд шүүрлийн усыг хуримтлуулах хөв цөөрөм байгуулахаар зураг төслийг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх, аймгийн байгаль орчны газраар батлуулах ажлыг төлөвлөлөө. Энэхүү ажлын зардал 4,000.000 сая төгрөг зарцуулахаар төлөвлөлөө.

Уурхайн байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах гол арга зам бол осол, эрсдэлийг гаргахгүй байх юм. Иймээс уурхай нь 2024 онд аюулын үед авч хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулахаар төлөвлөсөн. Мөн уурхайн кемпэд галын аюулгүй байдлын хор байршуулахаар төлөвлөсөн. Эдгээр ажлын зардалд 1100 000 төгрөг зарцуулах бөгөөд ажилчдын хөдөлмөр хамгааллын хэрэгслээр хангах зардлыг үйл ажиллагааны зардалд тусгахаар төлөвлөсөн.

Энэхүү төсөл нь тогтвортой хэрэгжих төсөл учраас хог хаягдлыг ангилан ялгах, аюултай

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

хог хаягдлыг тусад нь хадгалах зэрэг үйл ажиллагаанууд хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Мөн аймгийн БОАЖГазраас хог хаягдлыг ангилан ялгах, ангилан ялгасан энгийн болон аюултай хог хаягдлыг дахивар авах цэгт хүргүүлэх ажлыг хийхийг зөвлөсөн. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд хог хаягдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгаар баталсан хог хаягдлыг ангилан ялгах менежментэд хэвшүүлэх ажилчдад хог хаягдлыг яагаад ялгах тухай сургалтыг хийх, мөн уурхайн кемпэд 2 ширхэг ангилан ялгах зориулалттай хогийн савыг суурьлуулах зэрэг ажлуудыг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөлөө.

Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 31-р зүйл болон Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуульд зааснаар “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах” төслийг хэрэгжүүлэхдээ тухайн дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, төсөл хэрэгжиж буй орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх зорилгоор орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр боловсруулав.

Сүхбаатар аймгийн Цаг уур орчны шинжилгээний газрын Байгаль орчны шинжилгээний төв лабораторитой хамтран ажиллах гэрээ байгуулж ажиллана.

Мөнххаан сумын иргэд, Сүхбаатар аймгийн Байгаль орчны газар, Мэргэжлийн хяналтын газруудад танилцуулга хийхээр төлөвлөсөн. Мөн тухайн жилийн биелэлтийн тайланг 2024 оны 12-р сарын 15-ны өдөр аймгийн байгаль орчны газар болон Мөнххаан сумын ЗДТГ-т хүргэн өгөхөөр төлөвлөсөн.

Хүснэгт 37. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нэгдсэн хүснэгт

№	Мэдээллийн төрөл	Нийт зардал мян.төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	3,584.000
2	Техникийн нөхөн сэргээлтийн зардал	3,000.000
3.1	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө Тэрбум модны хөтөлбөр	9646 000
3.2	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө Булгийн эх хашаалах	5,000.000
3.3	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө Хөв цөөрөм байгуулах зураг төсөл	4,000.000
4	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний төсөв	1,100.000
5	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төсөв	4,050.000
6	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах төсөв	500.000
7	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний төсөв	500 000
8	Тухайн жилийн орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн нийт төсөв	1660.000
	Тухайн жилийн байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний нийт төсөв	33 040 000

2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд нийт 33 040 000 төгрөг зарцуулахаар төлөвлөөд байна. Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлтийн барьцаа мөнгө болгож 16 520 000 төгрөгийг Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9,15 дахь

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

заалтад зааснаар Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ны өдрийн А-618 тоот тушаалын дагуу Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлтийн баталгааны тусгай 100900013406 (Төрийн Сан) тоот дансанд байршууллаа. Хавсралтаар төлбөрийн баримтыг хавсаргав.

Хавсралт

“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Огноо/Date: 2024.03.04 10:59:08

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 000675196991

Системийн огноо/System Date: 2024.03.04 10:58:52

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5946025774	ХУНТ ӨГӨӨЖ	16,520,000.00 MNT	1.00
/ Арван зургаан сая таван зуун хорин мянган төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No 90 Дансны/Картын дугаар Account/Card number 100900013406	Банкны нэр Bank Name Төрийн Сан Нэр/Name БО нөхөн сэргээх баталгаа	16,520,000.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

ЕВ-Хунт Өгөөж ХХК 2166631 Байгаль орчны барьцаа төлбөр

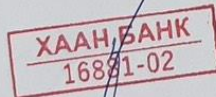
Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

2024 Он/Year (YYYY) 3 Cap/Month (MM) 5 Өдөр/Day (DD)

Date and Time: 04/03/2024 10:59 AM

Page 1 of 1

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

**Уул уурхайн олборлолтын төслийн байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийг дүгнэх хуудас**

Төсөлхэрэгжүүлэгч ААН-ийн нэр: Хунт өгөөж ХХК
Төслийнбайршил: Бүдүүн ухаа
Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: MV-010009
Огноо: 2024.01.05

#	Тухайн төслийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний бүрэлдэхүүн хэсгүүд	Авсан байдал зохионоо	Ажлын хэргийн гишүүдийн үнэлгээ						Гешүүдийн үнэлсэн оронзонгий нарийвмет идундак	Үндэслэл тайлбар	
			Г1	Г2	Г3	Г4	Г5	Г6			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Сорег нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	20	20	20	20	20	20	20	20	20	
2	Нөхөн сэргээх төлөвлөгөөний биелэлт, усны нөхөн сэргээх, биологийн нөхөн сэргээх, татан буулгах, хяналтад байгаа	30	30	30	30	30	30	30	30	30	
3	Биологийн орон янз байдлыг дийлүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	10	0	0	0	0	0	0	0	0	
4	Пүүтгэн цэвэрлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний биелэлт	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
5	Түүх, оюуны авиыг хамгаалах арга хэмжээний биелэлт	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
6	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	10	10	10	10	10	10	10	10	10	
7	Хөгжлийн хяналтын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
8	Орчны хяналтын шинжилгээний зөвлөхөөрийн биелэлт	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
9	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
10	Аймаг, сумын орон нутгийн төрийн захиргааны байгууллагын шаардлагаар хийсэн ажил болон нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөөний биелэлт	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
	Нийт олон	100	90	90	90	90	90	90	90	90	

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам” А/618 дугаар тушаал, аймгийн Засаг даргын 2020 А/487 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсгээр 2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг газар дээр нь үзэхэд 90% үнэлэгдсэн.

2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хүрээнд

Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний хүрээнд 2023 оны төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу 1 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийг

Нөхөн сэргээлтийн ажлын хүрээнд 0,5 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийж, ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайд 2000модбут тарихаар төлөвлөөд1000 ширхэг мод бут тарьж 80 аас дээш хувийн ургалттай байна.

2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд нь:

Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр:

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын “Чиглэл хүргүүлэх тухай” 2020 оны 12 дугаар сарын 22 –ны 01/8786 тоот албан бичигт заасны дагуу дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөнд нь Мөнххаан сумын Бүрэнцогт багийн нутаг дах Хөх өндөр нэртэй х.ө 46° 44 10.36' , 111° 41 52.55' Эвдэрч эзэнгүй орхигдсон газарт 1 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх эсхүл БОАЖГ-тай санал солилцож улс орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газрын менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэн ажиллах.

Усны чиглэлээр:

Хидро инженеринг ХХК-ны хийсэн хөв цөөрөм байгуулах зураг төслийн дагуу холбогдох арга хэмжээг авч ажлыг эхлүүлэх.

Баянтэрэм 1-р багийн нутагт байрших Хөндлөнгийн булгийн эхийг хаших.

Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тухайн жилд гарах ахуйн хатуу болон, шингэн хог хаягдлыг хэрхэн устгах, зайлуулах арга хэмжээ, давтамж, мониторингийн арга хэмжээг тусгах, хуванцар, УЗОБ материал /дугуй, сав, баглаа боодол/ зэрэг хог хаягдлыг дахин ашиглах цэгт хүргэх хуваарь, аюултай хог хаягдлыг хадгалах, агуулах арга хэмжээг төлөвлөх шаардлагатай.

Удирдлага зохион байгуулалтын чиглэлээр:

2024 онд Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ, ТЭЗҮ-г шинэчлэн боловсруулж батлуулах. 2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгуулахаар өгсөн ажлуудыг хэрэгжүүлэх. Явуулж бэйгаа үйл ажиллагааны талаараа сумын төвийн болон тухайн нутгийн малчин ард иргэдэд танилцуулж байх.

Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд орон нутагт тарих модны тооцоо судалгааг хийж Засгийн газрын 179 дүгээр тогтоолын дагуу байгаль орчныг хамгаалах, уурхайн бүтээн байгуулалттай холбоотой дэд бүтцийг сайжруулах, ажлын байр нэмэгдүүлэх, нийгийн хариуцлагын хүрээнд орон нутагтай хамтран ажиллах гэрээнд тусган хэрэгжүүлэх. Мод үржүүлгийн газрыг байгуулах.

Байгаль орчны тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.1.7 - т заасны дагуу байгаль орчны асуудал хариуцсан мэргэжилтэн томилон ажиллуулах.

Тээвэрлэлтийн замын маршрутыг батлуулж ажиллах, зам ашигласны төлбөр хураамжийг төлөх.

БОНБУ, ТЭЗҮ, -д тусгагдсан болон байгаль орчны аудитаар өгсөн зөвлөмж, ажлын хэсгээс 2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгуулахаар өгсөн саналуудыг тусгаагүй тохиолдолд БОМТ-г хүчин төгөлдөр бус гэж үзэхийг анхааруулж байна.

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2024 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

